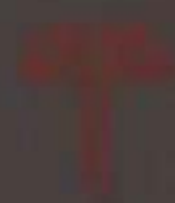

№ 8167/49240
70707

ДЕРЖАВНА
НАЦІЯ

Содержание

Введение	1
1. Общие сведения о предприятии	2
2. Анализ деятельности предприятия	3
3. Оценка эффективности деятельности	4
4. Рекомендации по улучшению деятельности	5
5. Заключение	6
Приложение	7
Список литературы	8
Индекс	9

Приложение

№ 8167/с. 1 (1927).

ДЕРЖАВНА НАЦІЯ

Ч. 1.

1927.

59276

Вступне слово.

Прогуркотіла багрово-буряна полоса історії. Але Та, що було її збуджено окраденою, скористати ся повно можливостями, що ся епоха перед нею була розгорнула, для того, щоб не лишень повстати а й набути форму, — не здолала.

Не (само — ?) обвинуваченням місце, а — діагнозові. Не традиційно-малоросійському „якось то буде“, а національній чинности, щоб досі фатальна крива нашої історії на сей раз в глухе коло вже не замкнула ся, як за Хмельниччини й Мазепинщини. Треба щоб визвольний рух, ворогом названий по імені замордованого Росією Вождя нашого, так морально й інтелектуально в провідниках його виріс, щоб активно міг стимулювати найголовніший процес, який відбуває ся в українських масах: вогнем національної революції започатковане молекулярне перетворення колоніяльного об'єкта в суверенний суб'єкт, державно-паралізованої української людности в Нарід Державний, себ то в Націю.

І треба щоб рух сей був готовий при перших революційних можливостях дати стихій організації й напрямом, вже не питаючись про них у „більшости голосів“, а маючи їх готовими заздалегідь.

Анабіозний стан народу українського трівав надто довго, — сим пояснюють ся труднощі, що зустріли нас на шляху визволення. Вони коренять ся в духовнім склерозі, в деформованій російською вязницею психології. Звідсіть численні „ізми“, „ідеології“ й „соціальні моменти“, в яких блукало й блукає ще й досі чимало Українців. І не тому, що такі Українці в ці „ізми“ вірили чи вірять (бо чинна віра є велика сила, незалежно від канонів), — вони ні в що не вірять! А лишень тому, що не хотячи створити свого, воліли пасивно віддати ся — активній волі чужого („російський пролетаріят“, „продукуючі й посідаючі реальну українську землю... генерали Залеські“, „російська демократія“ і т. и.)

Ми рвемо з цією малоросійсько-українофільською традицією.

Живемо в добу великого відмоложення націй: Чехія, Італія, Туреччина, Хіна (що до Польщі то вона, як раз не відмолодилася, а т. м. „воскресла“, — зі всіма своїми зловісними історичними хворобами).

Започатковане сімнадцятим роком відмолодження Української Нації мусить бути доведене до логічного реального сформулювання його в Державі.

Першим наслідком недавніх буряних років є банкруцтво не лишень старих „ідеологій“ наших „партій“ (як зручно не міняли сі „партії“ своїх „програмів“ і назв), а й банкруцтво самого старо-українського світогляду, старо-української психології, створених в умовах колоніяльного існування.

Сей світогляд, сю психологію, сей спосіб мислення й відчування треба ліквідувати зі всіма їх трагічними для Нації рештками.

Ми починаємо історію відмоложеної України від першого героїчного чину революційної молоді вісімнадцятого року, — від кривавої епопеї Крут, де брати наші й однолітки воскресили й відмолодили найкривавішу зі сторінок „Слова о полку“ (... в той час, коли політичні „проводарі“ українські торгувалися в прокурених саях „парламенту“ з пятаковими й рафесами...)

Натхнення й патос крутянських героїв кермували нами в р. р. 18, 19 й почасти 20-м, коли ми відбували свою військову повинність перед Нацією.

Се натхнення й сей патос, сей перший прояв Героїчного в новітній історії нашій — ми хочемо зберігти, закріпити й передати новому поколінню.

В умовах сучасного українського суспільства ся справа не легка: вже сьогодні, ще мало чим проявивши себе назовні, маємо проти себе правдивий „єдиний демократичний фронт“ всіх існуючих українських „партій“ і „союзів“ від т. зв. „лівих“ до т. зв. „правих“... Се не дивує нас. Се цілком природньо. Се тільки зайвий раз переконує нас в необхідності ліквідації хронічної духовної хвороби української інтелігенції, що так сумно обеднує всі її ідеологічні течії.

Тому ми ламаємо їх струхлілі „ідеології“, їх провінціяльні „програми“, їх позичений світогляд, їх невільницьку психологію. Ми бемо по їх ідейній інертності новими поняттями й новими, вагітними чином — словами.

Вони нам кажуть про вимоги „демократизму“ й „соціалізму“, про „братерство й мир“ ми їм відповідаємо обов'язком, жертвенністю й національною дисципліною, живою любов'ю і творчою ненавистю, готовністю до боротьби і крові.

Вони нам кажуть про „союз трьох Русей“, про „монархічні стіни“ (зразку XVI ст.) для будування держави общеросами й непманами, — ми їм вказуємо на труп Росії і готуємо залізобетон національної диктатури.

Вони воліють під заяложеною ковдрою мріяти про російський „соціалізм“ або малоросійський „монархізм“ які мають „спасати Україну“, ми їх витягаємо за карк на мороз національної дійсности.

Нарешті вони питають — хто ж ми такі і, натурально, який наш „програма“? Ми відповідаємо, що поки що, ми — когорта, а програма наш: розгорнути її в легіон.

Зрушити болото провансальської благодущности, випекти хобрубу хронічно-провінціональної здібности до „перелицьовування“ і „українізації“ всіх одержаних та запозичених від ворога ідей та ідейок, розвіяти жовтоблакитний туман мрійок про нікому нешкідливу, для ворога дуже зручну лімітрофно-благеньку „неньку“, розбудити в Українців приспане почуття історизму, національного патосу і смак до Героїчного, оживити ті емоції, що з провансальця зроблять сина Великої Нації, а зі степової Елади (терпеливого пляцдарму боротьби Сходу з Заходом) — Припонтії-ський Рим, — ось мета, що стоїть перед молодим українським націоналізмом, мета, якій записягли ся служити ми.

Ще два слова, на жаль, не зайвих в сучасних умовах українського життя: ми не маємо жадної з існуючих „орієнтацій“ зі всіма прикрими наслідками такого „дезорієнтованого“ становища.

На еміграції.

Січень, року Божого 1927.

Д. Донцов. — Що таке націоналізм?

Націоналізм, течія, що називає себе як раз сим ім'ям, — є нова течія на Україні. Бо всі інші напрямки нашої громадської думки від сеї назви — та її змісту, досі старанно відхрещувалися.

Щож таке націоналізм?

„На вершинах суспільности так само, як в глибині провінції, в області моральности і в сфері матеріяльній, в світі комерційнім, промисловім і хліборобським і аж до варстатів робітницьких, — нас затроює чужинець, неначе той паразит“ *).

Так писав один з найвизначніших французьких мислителів нашого часу, даючи яскраву формулу націоналістичної доктрини, якої метою є боротьба з чужим в ім'я свого. Сю формулу може прийняти всякий, в тім і український націоналізм. З тою лиш ріжницею, що головними противниками нашої доктрини в середині нації — є, з одного боку, — імпортований соціалізм, лиш не німецький (як в Барреса), а російський, з другого — не фінансові барони (як в Барреса), а — до недавна ще — сильне феодальне монархічне дворянство. На зовні — нашим противником, — як і для французького націоналіста — є завойовницький імперіялізм з півночі: там — його інвазії датуються ще з Гальських часів, в нас — від XII віку. Опріч Півночі загрожені ми й з інших сто-

*) Maurice Barrés — Scènes et doctrines du Nationalisme, т. II, ст. 160, 161.

рія але — як у Франції, не на Італію і Англію, так і в нас не на захід була зосереджена оборонна енергія нації в останні часи. Розуміється ця енергія скеровувалася також і проти Заходу, але по Хмельниччині Захід є для нас тим, чим Англія для Франції по Столітній війні; частина нашої програми, але не її суть, тим менше її цілість.

Отже в середині соціалізм і монархізм.

Ми не є людоїди. Ми не є анархісти. Не фанатики клясократії, і ніколи не стояли за бунт для бунту. Але ми не є фанатиками тої чи іншої форми правління, ми стоїмо лише за „пріма́т зовнішньої політики над внутрішньою“, який винайшов не—як думають монархісти — „оден з найбільш галасливих представників українського інтелігентського націоналізму“, лише незнаний українським історикам німецький історик Ранке, який внутрішній устрій держави підпорядковував вищій цілі — утримання державної незалежності. Про се пише найвидатніший з новочасних істориків Німеччини Герман Онкен: „політична організація внутрішних сил мусить підлягати зовнішньому наказу життя, не навпаки. Се відри́княв її (сю засаду) від всіх доктринерів певної форми правління, які не зважають ні на особливости становища нації на вні, ні на географічне становище, або на оточуючий світ сусід, ні на вплив всіх сих чинників *)

Монархія з чужим принцем, при існуванні сеї системи в Середній Європі могла б кілька літ тому ще бути запорукою незалежності України, тепер монархія з українського роду, що вже присягнув на вірність державі російській, — такої запоруки не дає і тому ми проти неї...

Ми ніколи б не виступали проти кляси, яка претендуючи на провід в національнім життю, довела б свою корисність для нації, яка — як італійська аристократія, що гинула по Шпільбергах та інших мордовнях, боролась би за незалежність нації, яка — маючи своїх Пушкарів, як Георга Дозу, що підняв повстання проти „панів“, коли Угорщина вела тяжку боротьбу за незалежність, — здавила б і се повстання, і зовнішнього ворога; яка — як Орлик, клялася б спершу — „боронити інтегральність території“ України, а тоді вже — „свобід війська Запоріжського“, яка спершу думала б про „patria“, а потім вже про „libertates“ свого стану **)... Але чи наша аристократія має з сею щось спільного? — Аристократія, яка ставить інтереси стану над інтереси держави, яка братається з тюремниками наших Шпільбергів, яка лиш вмів нарікати на невдячність „черні“, замість гартом і мудрістю здобути її і незалежність країни свої? Чи всі ці колись „жадною толпою стоящі у трона“ найздника, які ледви маленьку іскорку давньої величі видобули з себе в 1918 році, аби при першій небезпеці її

*) Oncken Über die Zusammenhänge zwischen äusserer und innerer Politik., 1918, ст. 16.

**) Pacta et Constitutiones Legum Libertatumque Exercitus Zaporoviensis etc., Lausanne, 1916, ст. 19.

згасити, — є кандидати на провідників, перед якими могли б ми схилитися?

З почуттям болю і жалю відповідаємо: Ні, тисячу разів. Ні! Вони є мертві для нації, і лише як одиниці можуть служити їй. В масі ж — затроюють душу народу ідеологією Переяславщини в її найгіршій інтерпретації.

Чи ми їх уважаємо за чужинців? — Ні! Як Кисіль — вони кость від кости нашої, лиш — які і в там того кости українські обросли в них чужим мясом, а найголовніше: душа їх — стала чужою нам і кравві. Боремося з ними як з тими, що стоять на дорозі державного визволення країни і маємо право і обов'язок робити се, як ті Французи, що в Столітню війну боролися з шляхтичами, що складали присягу англійському королеві...

Соціалізм? Ми не є „реакціонери“, і ніхто б більше за нас не тішився, коли б робітництво наше досягло чисельної і моральної сили, напр. англійського робітництва, придбало собі його політичний змісл і активність. Але наш соціалізм — се соціалізм Сходу, се бунт невільника, який прагне нового „доброго пана“. Се соціалізм феляхів, що вже не мають відваги сказати, що нація — се нісенітниця, але ще не мають відваги проголосити, що „нація — се я“, се моя кляса. Для того повстають вони проти всякої держави своєї, і для того не можуть вони ніколи створити своєї власної. Для того їх доктріною є туманний космолітизм, для того слаба їх відпорна сила, для того їх програма — не аксіома, а теорема, що її треба довести, для того замість віри мають вони хиткий розум, що відступає перед силою аргумента, підпертого аргументом сили. Для того їх ідеалом є не нація, велика та дужа, сильна в середині і на вні упоена власною працею і енергією, лише — племя, лише — рівний поділ „благ“, і — пан, все одно свій чи чужий, — який сей поділ забезпечить. Для того — є вони експонентами чужинців і їх науки, для того затроюють вони душу нації розслабляючою наукою міжнародного братерства.

Для того обидві ці науки — монархізм і соціалізм — є так безсилі, і для того обидві зиркають по-за межі держави. Перші — за слабкі аби зорганізувати плебс, і тому шукають, як вмираюча Австрія в 1849 році проти Мадярів, чужої помочи проти збунтованої „черні“. Другі — се гайдамаки, без політичного ідеалу і тому також спрагнені чужої організуючої сили. Як в давній Польщі, де „найясніша Імператорова“ була прибіжцем і шляхи проти хлопства, і хлопства проти шляхти... І одні, і другі все готові кидати чужому Цезареві кожного визнавця нової національної релігії, що голосить Месіянство власного народу.

І одні і другі тому так люблять „європейський схід“ з його аморфністю, де добре себе чують лише раби татарського монархізму або татарського колективізму.

Гаслом соціалістів є — земля і воля, в старину говорили, *panem es circenses*, все одно який цісар їх дасть. Гаслом монархістів є — порядок, символ — ліктор з різками. Кличем націона-

лізму натомісць є — земля (супроти Монархістів) і власна влада супроти „воли“ під чужим панованням — соціалістів.

Чи се значить, що націоналізм висить в повітрі, що він — безкласовий? Ні, лиш ми тримаємося погляду Шпенглера на націю „jeder Stand erlebt den Rest der Nation nur in Bezug auf sich selbst“. Колись аристократія, се була нація, потім стала буржуазія, тепер в Росії — „пролетаріат“. І ми б прийняли і одну, і другу націю, колиб сі наші класи схотіли нею зістати. Але вони того не хочуть, бо нація — се не Інтернаціонал, і не мітичний європейський Схід. Коли за сей ідеал не хочуть стати ні шляхта, ні робітництво, то взяти його реалізацію на свої плечі мусить селянство — та класа, яка несла починаючи від 1917 року тягар боротьби за визволення країни, яка веде перед в продукції країни, і яка переповнена стихійним, щойно обудженим патріотизмом. Воно, селянство (уживаючи мови Шпенглера) є в нас тим станом, в яким відбувається пробудження свідомости нації; станом, якого душа найсильніша і яка всі інші „durch die Macht ihres Erlebnisses im Banne hält“.

Чи ми є фанатиками села? Ані крихітки, і вважаємо абсурдом замикатися в його вузькі рамки, але почин перетворення України з нації каліки в модерну націю вийде з села, якого національна стихія засмілює чуже по части місто і дасть керунок його політиці як політиці цілої нації, як се сталося у селянській Франції, у фермерській колись Америці, в Сербії, в Болгарії і пр.

Провід в сім русі, в сформуванні класи в націю мусять взяти націоналісти ріжних станів, як провідниками національних рухів XIX віку були — німецькі студенти й ремісники, італійські змовники, польські офіцери та інтелігенти балканських народів. Помагати їм буде спільна традиція, мова та спомини спільних терпінь і спільних зусиль.

Се що до нашого *quid*. Ще важнійше ділить нас наше *quomodo* від інших українських ідеологій. Соціалісти стоять за соціальну революцію, монархісти за соціальний порядок, за національну еволюцію. Ми — за національну революцію, протиставляючи першим — наш націоналізм, а другим — нашу революційність. (Думки про національну революцію я спершу розвинув в „Нашім Голосі“. Львів, листопад 1910 р., в статті: Дм. Захопонець — Новий революц. фактор і соціал-демократія). В сім є засаднича ріжниця в нашій програмі навні. На нас нападають за „контра“ в нашій програмі, за його „негативізм“. Так, се контра є, і не випадково!

„Та сама мова, спільні легенди — каже Барес — ось що становить націю. Появилася чеська, ірландська та інші нації... Як самоутвердилися вони? Через ненависть до сусід. Погляньте на всі сі народи, що вийшли з під турецького ярма і що роблять вони спершу? Серби, Греки, Болгари: вони переслідують себе взаємно“ *). Про сю ненависть говорить і Шпенглер, і Данте, і

*) Barrés, *ibid.* ст. 203.

Макявель, живе вона в творця модерної Німеччини, Бісмарка, який сильнійше ненавидів своїх противників, аніж любив своїх компатріотів, в Лясаля, який дужче ненавидів третій стан, аніж любив четвертий. Ся ненависть є порушуюча сила, яка в огню боротьби творить нації, яка створила Голяндську націю — з ненависти до Еспанії, французьку — з ненависти до Англії, чеську і мадярську — з ненависти до Німців, італійську — з ненависти до Австрії, українську — з ненависти колись до Польщі, а тепер творить її з ненависти до Москви... Культ сей ненависти — се ніщо инше, лиш усвідомлений досвід поколінь, що боролися за своє визволення, се формування його прагнень, се капіталізований досвід віків, який хоронить націю від злиття з чужинцем, створюючи конечну передумову всякої здорової і дійсно незалежної нації. Се відворотний бік патріотизму, що безплідний і нездатний є без неї. І тому кожний, хто старається перекреслити сей досвід поколінь, хто забиває сей сентимент в душі нації, працює над її духовим, а потім політичним уярмленням. Бо лише з сього сентименту родиться той патос боротьби, який веде націю по дорозі до визволення... Забивати се „contra“ може лише доктрина яка проповідує над національним патріотизмом („інтернаціонал європейського Сходу“), бо сю доктрину таке „contra“ лише ослаблює, але доктрина націоналізму черпає в ній світогляд боротьби який веде націю по дорозі до визволення.

Сим моментом рїзниться націоналістична ідеологія від третьої течії в українській політичній думці — від „провансальства“ від тої анемічної ідеології, яка закляттями, переконуваннями, з мусу лише підносила прапор боротьби з цілою ворожою нацією, уважаючи і сю зненависть — за шкідливу, і боротьбу — за небажану. Як в атамана Сірка, в сім українстві — жило дві душі, мирно-космополітична і націоналістична. Се українство, як Сірко, приймало раду — „Хай першая твоя душа напише:

„Ім кровю те, чого так прагне друга,
Тоді вже зрозуміє всяк твої
Нові глаголи“..

Сірко відповідає що:

„Все життя писав
Іх кровю людською, а врешті що?“

і дістає репліку:

„Вагаючись писав, ... Непевною рукою..“*)

Се вагання і ся непевна рука — се те, що рїзнить наше провансальство від націоналізму, який іде до своєї мети, не знаючи ваги, ні сумнівів, переконаний в тім, що лише закон боротьби панує в світі, і що се є добре.

Наші „історики“ доводять, що од своєї метрополії одділились сполучені держави Півн. Америки „не під гаслом націоналізма (бий

*) С. Черкасенко. Про що тирса шелестіла.

англійців)..., а під гаслом політичним: творім всі мешканці Америки... свою власну... державу" — але се історична неправда! Ідея власної державности в головах провідників повстала що йно в процесі боротьби — і то дсється пізно! (як у Богдана Хмельницького); стимулом же розпочатої боротьби було власне „бий Англіїців“. Мова, їра чи рідна земля — це були смолоскипами, кидані націоналістами в маси, аби полум'ям ненависти запалити душі і аби (часто насвідома мета) в сім полум'ю зродилась душа нової нації.

Така є наша доктрина. Вона ставить patria понад клясу, а революцію проти чужої нації уважає за єдиний і конечний шлях до звільнення країни. Вона уважає, що збудження національного патосу і скеровання його в два русла любови до краю і ненависти до чужини, — єдиний шлях для нашої нації. Вона думає, що лише власна незалежність, лише максімальний вияв сил нації забезпечить і найкраще розв'язання соціального питання. Що лише вільна нація знайде вірну дорогу до своєї експанзії на вні. Що лише вільна нація знайде найліпшу форму своєї внутрішньої організації. Вона вірить, що як по упадку панства на Заході, так і по упадку російського цезаропанізму — процес дальшої дезуніфікації Східної Європи ітиме лише під гаслом воюючого націоналізму.

Що без нього, з накинутим чужинцями ідеалом — в області культурної, соціальної і політичної творчости, нація звиродніє і знидіє. Звідси відмежуємося ми від соціалізму, від монархізму і від демократичного провансальства, як від доктрин, які не хоронять націю від отруйних впливів чужої віри, і уменьшуючи її відпорну силу на вні, гальмують кристалізацію окремого осередка національної волі на Україні.

Момент, що тепер наступає на Україні вимагає консолідації всіх сил, що можуть віддати себе на послугу нової ідеї націоналізму. Не про єдиний фронт автіподів говорю тут. Говорю про консолідацію всіх людей однаково настроєних, людей одного темпераменту. Від нашого — героїчного в масі але хирлявого на верхах — провансальства відколюється певний заступ людей, перенятих націоналістичною ідеєю, але — збриджених протухлим духом кволого лібералізму, що запанував в офіційнім синьожовтім українстві... По тамтім боці — відколюється група людей, що давно відвернулася від жовтоблакитництва, але якої патос не вміщається вже в умираючі комуністичні доктрині, шукаючи за новою дорогою. До консолідації сих елементів повинен стреміти націоналізм. Всім їм — бридкий вітхий монархізм, всім бридке мляве офіційне самостійництво, і в усіх них живе ще дух революції. Дати їм енергії одну програму, одну ціль і одне стремління — ось найшляхотнійше завдання модерного націоналізму!

Під сим гаслом може лише перемогти нація, під ним — вийти переможно з хаосу нашої доби, зі звалищ поламаних програм, знищених настроїв, і моря пролятої крові...

В. Воїн — Речі й форми.

„Життєва сила людини є в тому, що вона в щось вірить, а не в тому, що вона над усім можливим дебатувє і полемізує...“

„Поки слова людини є віддзеркаленням речей, поти слова ті чогось варті“.

T. Carlyle. Hero-worship.

I

1. Духове життя в людині створило всі знані досі закони все-світу і творить, далі як засоби боротьби з хаосом. Духове життя в людині, котрого ознакою є внутрішня однолітність і тривалий вільний чин особистости, є ознакою Життя Вищого. Кожна особа повинна стреміти, щоб духове життя керувало її нижчими вегетабільними інстинктами, а далі й оточенням. Однак таке одухотворення наразі є лиш сталим завданням, а не осягненням.

2. Людина виявляє в неї вкладене Життя Вище від початку існування, через своє духове життя відкриваючи справжність річей.

3. Пізнання справжності річей є можливе тільки в сбличчу головного наказу для людини: завойовання хаосу. Кожна річ все-світу дістає своє місце і окреслення в скалі, де підставою є головний наказ. Завойовання все-світу через завойовання ширшого й ближчого оточення може бути тривалим лиш при сталим світогляді, який дає певність. По дрібній праці спостережливости, акомодатції умислу і почуттю дійсности приходить оцінка місця речі в світогляді, консервативного в теорії і гнучкого на практиці. Критичне почуття, котре нижчі хаотичні умисли вживають як самоціль, дає поміч в оцінці. Однак жадна, корисна для завдання, дрібниця не може бути опущена. Пересаду в оцінці, що виявляється в ентузіастичній фантастичности або безволью, байдужому, нищимо, як тимчасову хибу українського державництва.

4. Виявлення справжності речей повинно бути як найповніше: творче здоровля (сила) висловлюється в тому. В завойованню не може бути неясностей. Кожну мисль не виявляти в слові, котрого надміру треба остерігатися. Слово є недовершеним чином, тому корисніше є завжди замінити слово чином, як недовершене — довершеним. Мисль і чин є в тім стосунку, як слово і чин, лиш не-висловлені мислі є ближчі до чину, до довершености. Серед Українців боротись можно тільки чином. Словом наші інтелігенти, чи півінтелігенти поборять кожного сильнішого і виправдають багато нижчого. Звичай є найдовершенішим виявом справжності річей, бо чин є в нім майже підсвідомий (стоїть перед мислею і словом) і має повний і яскравий характер. В нац. традиції є бажання підкреслити неробі чинів корисних для організації Нації.

5. Однак виявлення справжності річей може статися мертвим механічним процесом, опертим лиш на математичних законах. Математика є правдою, але не цілою. Тільки інтуїція, відчуття внутрішньої гармонії не зв'язаної з часом і простором, гармонії Вищого, дає запоруку нехибного виконання завдання людини: боротьби з хаосом.

6. Український державник не кожному річ-(факт) уважатиме за річ, на котру можна спертися в світогляді. Бо не може бути прийняте за вихідну точку щось створене через фаталізм, незарадність, розсіяність сил Українців, — фактом є лиш створене волею, героїзмом сильних Українців. Чим більше є в факті речі тої внутрішньої людської сили, тим більше він є вартий уваги, як опертя.

В щоденній зустрічі з очевидністю треба мати таке почуття сили, яке є в руці доброго фехтовальника, що з ударів ще незнамого супротивника пізнає можливості і витривалість його, застосовується до того в своїх ударах і провадить до потрібного закінчення, до перемоги.

Греки Гомерівські, найбільші приклонники справжності річей — волі богів, — в тяжкій хвилі піднесли клич: „коли ж нам воля богів не сприятиме, будемо боротися і проти волі богів“! Клич сей, який багато хаотичних осіб хотіли би застосувати скрізь, мати його за хліб щоденний, може бути тільки в свій найтяжчий час ужитий Нацією.

Бо в хвилі війни, руїни, поневолення жадна справжність річей не може стати в супереч глибокому Праву Державної Нації до життя і перемоги.

II

7. Вбираючи все в належні форми, Державники повинні, як перше завдання, поставити: здисципліновання мови. Нестримна балаканина не є утіхою нашою, лишень сусідів: Поляків і Москалів. В характері українським лежить маломовність, котра не тільки не виключає, а підкреслює стислість мови. Взагалі зовнішній спокій (що неслухно видається байдужістю) характеризує наш нарід, навіть, у часи найвищих колонізаційних зусиль (Гетьманщина). На місце метушливості й галасу треба поставити бистру орієнтацію і спокійну певність себе. Внутрішня духовна праця повинна мати вислів у мові поточній.

Стислість уживання староукраїнських коротких форм повинна заступити впливи як російські (неохайна будова мови, часте недокінчування речень), так і польські (надмірна напушістість, улесливість мови). В будучині важним є усталення зовнішніх форм мови — правопису, абетки. Проб Драгоманова, Гатцука, Куліша і інших та праць наукових є ще за мало наразі. Найважливіше, щоб мова Державників була гідна великих чинів великого відродження.

Життя домове, приватні стосунки і устрій повинні мати в собі ціхи державности. Державник український, окреслюючи цінність речі

щоденства, відкидаючи пересаду і взагалі неіснуюче, внесе систему і дух перемоги над хаосом. Кожній речі мусить бути встановлена вартість і місце, кожен звичай, корисний для державності, мусить бути затриманий. Господарське почуття, що є в нашій Нації, треба розвивати й витончувати для добра Великого Господарства, яким є держава. Непошанування цінностей найдрібніших може допровадити до непошанування цінності річей найбільших. Людина, що не може дати ладу в своєму ближчому оточенню, правдоподібно, не дасть його і в Державі.

9. Те, що зветься українським суспільством, ще не збудовано так, щоб сприяти боротьбі з хаосом. Люде енергійніші, працьовитіші укриваються звичайно з своєю енергією і бажанням праці, щоб не зашкодити собі недодержуванням загально-практичного тону. Тон загально прийнятий: ласкавий зовнішньо, усміхнений, без стислих з'обовязань, без яскравих „pro“ і „contra“, без холодно-кровного критицизму, але повний часто безпідставного підозріння до кожного. Образливість і безпереривні інтриги доповнюють той тон. Такі форми взаємних стосунків між провідними одиницями Українців не дають запоруки в успішній боротьбі з хаосом внутрі Нації.

За всяку ціну треба усунути песимістичність, що нідочого не з'обовязує, а багато руйнує. Цікава є та ніби розчарованість інтелігентів-Українців. Вони беруть на себе ролю, навіть, у власнім чині безстороннього позап'янетного судді (совісти, міжнародництва і т. п.). Справедливий суддя є завжди неактивний.

Наслідком такої неактивності і є запобігливість, надмірна толеранція, непротивенство і одночасно песимізм українських керуючих одиниць серед розбурханих стихій України.

Менше всього берім під увагу іронію і несвоечасні жарти. Часто вони є лиш зброєю лінивства, а не зближують до справжності річей.

Занадто змішуються справи громадські із справами особистими. З товариства, з зібрань раз назавжди мусять бути викинені справи особисті. Неупередженість і довіря в стосунках державників — засада. Кожен чин державницький мусить бути підтриманий часто без огляду на особу, котра той чин представляє.

10. Впровадження стислішої форми мови, досконалення відносин в українським суспільстві, ушляхотнення приватного життя є завданням кожного дня і кожного покоління. Теперішні українські провідні групи не є безпосереднім витвором тисячолітнього життя Нації. Речі, котрі малиб увійти в звичай, в інстинкт самий, — тепер лишень приймаються і то часто з книжок. Упадок шляхецтва, розкріпачення і певне розводнення провідних кол України, тимчасовий провансалізм, активізація специфічного робітничого світогляду, а також формації ворога одні не дають провідним групам нашим, хоч і дуже витривалим, вийти із стадії перманентної кризи.

Важними є впливи русифікаційні й польонізаційні на українську інтелігенцію. Польонізаційні не є сильні серед Українців,

впливи ті відбиваються на одиницях неглибоких, захоплених по-верхонністю і окресленістю польського життя. Се є певна туга за формальним висловленням своєї одиниці. При більших виявах сил нашої великої Нації, сі люде покинуть Польщу, малу націю, що лиш хоче бути великою.

Важніші для державників впливи русифікаційні. З зовнішнього боку Росіянин є толерантіший, як інші наші сусіди, і психологія його імпульсивніша, примітивніша, зрозуміліша, більше захоплююча. Світогляд його не накладає майже ніяких обовязків на одиницю і з своєю нехиттю до праці і любовю до крику, самохвальства є лекший до прийняття. Зрусифікуватися для Українця це значить опуститися, позбутися більшої частини своєї гідности, зпримітивуватися. Такий Українець може одкинути моральність, не мати віри в силу особистости і взаємної співпраці, стати неохайним не тільки внутрішньо (в стосунку до оточення й себе самого) але часто й зовнішньо. Коли працювитість, повага один до другого і дисципліна громадська запанують у провідних групах, — настане кінець російських впливів.

Переведення завдань державницьких тепер можливе лише в колах Державницької молоді*), котрі б уміли виконати завдання, що випливають із їх великого обовязку.

11. Форми відносин між державниками мусять бути усталені як найстисліше і найповніше, щоб на будуче енергія, що витрачається на стале відбудовування форми відносин, не тратилася даремне. Папір писаний не повинен занадто часто фігурувати при усталенню форм: для того є традиція і її носителі. Пошана взаємна, свобода в розмові, короткість і енергія вислову, таї є зовнішні ціхи відносин. Особистих симпатій, чи антипатій не повинно бути: панує справа а не особа. Ритуал зборів чи взагалі фах роботи збірної мусить мати в собі частину урочисту, де б потяги людські до краси, відданости, системи до затримання завойованого в звичаю були би гармонійно злипі. У символічній формі повинні бути висловлені основні точки державницького світогляду. Все зайве, що не викликане основними завданнями, одкидається.

У кожній людині, а особливо в Словян існує вроджений могутній потяг до фантазійности, забав і несподіванок. Сей потяг повинен бути використаний Державництвом.

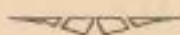
Життя товариське, організоване в спеціальних гуртках — клубах, надається до уняття сього потягу. Нічого такого, що руйнує світогляд державницький, там не може бути допущено.

12. Простота, розважність і рішучість чинів характеризує Державника серед інших Українців. Відчування справжности річей не повинно покидати його ніколи. Державник не маніфестує свого світогляду балаканиною: чин попереджує слова, оскільки слова потрібні. В діланню збірнім Державників обовязує насамперед дис-

*) Див. В. Воїн. Державницька Молодь. Студ. Вісник. Прага, 1925, ч. 5.

ціплина внутрішня і гідна чинність назовні. Тяжко є сподіватися Державникові на узнання, а спеціально Українців-хаотиків.

13. „Пізнати, про що розходиться, стисло се окреслити і все инше відкинути на бік, — на сій такій простій чинності спочивають усі похвальні поступи в людському розвою“. (Егон Фрідель). Звичай, традиції, встановлені умислами з острим поглядом і відданістю Державі зближують час сили й перемоги Нації над хаосом. Нехай ніколи не відпочиває Державник, в кожній хвили напружено пізнаючи річи і їх справжність для своєї Нації!

Евген Маланюк.

БУЛО.

То був не бій. Могутні мязи різав
Катівський ніж. А ти — лише стогнала.
Греміли дні із бурі і заліва.
Історію вогненным вітром рвало.

Земля гула і кликала буюти,
Буюти бунтом в жадобі пожежі,
А ти себе віддала розіяти
Щоб кровю ран чужі позначить межі.

То був не бій. Лиш борсання жіноче
Під тучним тілом варвара гидкого.
В жагучій тьмі невільницької ночі
Молилась ти і плакала до Бога.

Молилася. А пристрасть гвалту п'яна
Пекла й тягла в солодку млу безодні.
... Й прогаяли слабкі твої Поляне
Ті судні дні, ті ночі великодні...

1924.

НА ПЕРЕДОДНІ.

Прозриваю в ті дні,
Коли ти — розшматована, ти — роз-
дерта, —
(Увірветься терпець твій, як нитка,
як нитка гнила)

Встанеш в лютім огні,
Станеш раптом живою — мертва,
Мов новий материк серед моря люд-
ського зла.

О, як вибухне спрагнена пристрасть:
жити! жити!
Як прорве, пролама всі запруди та
повінь: „Я“.

Як всі муки, всю ганьбу, весь сором
взьмеш на ножи ти,
Як життя твоє барвами, гимнами
враз забуя.

* * *

Передгрозова тиша передреволюції.
Земля прислухається, як наростає
удар.

... Се вітри — стрібожі внуці —
На крилах несуть сей дар...
З глибинних глибин,
З серця землі, що пульсує прискорено,
Розливається в жилах залізне напру-
ження

І — вибухом боротьби —
По просторах неораних,
По містах непорушних,
Дуднитиме натовп мільоном,
І кожен крок — молотом
З розгоном
Дредноута.

І знаю — буде!
І вірю — враз!
За кожні прострелені груди,
За кожну бризку образ.
За кожну нашу сльозу витиснетися —
крівава,
За кожний предсмертний крик, — гар-
чатиме хор фанфар,
А стерво дамо на страву —
Вам, яничари!

1925.

ГІСТЬ ІЗ ЗАХОДУ.

Се не Франциск Асизький,
Спіноза, чи Кант, Декарт,
Се він неспокійний, блискучий,
Певний грач із тисячами карт, —
Наполєон.

Обходить сувору Софію,
Диктуючи нам: — Вояки!
Українську скоріте стихію!
Палкі

І залізні створимо кольони!
Покоривши себе, покоримо світ!

М. Грива.

Геть славянські мрії сонні!
Мій імператорський привіт! —

І Він стоїть у столиці
Над мапою України — німий,
І знають горді, войовничі, блідолиці:
— Час — мій! Час — мій! Час — мій!

Десь у Вознесенську, чи в Лебедні
Молодий хорунжий командув:
— На коня!

І чує над сотнею клетоти орлині
Фанфар, знамен і звитязного дня.

М И.

Нас питають — якого ми роду
і для кого торуєм шляхи?
— Та ж то ми на вратах Царгороду
залишили донині цяхи!

Та ж то наша долоня шершава
так стискала залізо меча,
що німіла зухвала Варшава
і султан мимоволі мовчав!

Ми водили в Москву Св'язмунда,
а в Полтаву — варяжську рать, —

ми карали Росію за Суздаль,
за Москву — ми ще будем карать!

Хай горить пограбована хата,
хай в руїнах лежить Чигирин, —
стане степ Українцеві татом,
за коронне місто — яри.

Не почувмо: паки і паки, —
Немезіда освятить наш чин.
Ой, ще пальці будуть прилипати
до насичених кровю мечів!

Леонід Мосендз — Homo lenis.

„Ви хочете мати характеристику так званої культурної людини?
Добре! ось вона: homo lenis, людина покірна!“

І Давид зупинив на кожному з нас свій переконуючий погляд.
Казати чи властиво прорікати парадокси більшої чи меншої вар-
тості було Давидові найбільшою насолодою й навіть його приві-
леєм. Ми не протестували проти цієї привілеї, бо сидіти мовчки
в заїзді „У Підтоптаних Парубків“ не така вже й велика приєм-
ність. А за виголошенням парадоксу йшли зараз же Давидові по-
яснення й об'рунтовання. Все скорше час минав.

До речі. Заїзд називався „У кавалерів“ але Давид переіменував
його на „Підтоптаних Парубків“. Ми й у цьому випадку не спере-
чалися з ним. Бо хто ж і ходить до шинку між 8 та 12 год. вecho-
ра як не такі підтоптані парубки, як ми.

Пересвідчившись очима, що ми добре второпали собі його ра-
птове твердження, Давид почав і об'рунтування.

„Коли це з минулого знаєте ви такі випадки, щоб людство да-
валося так покірно, так безгласно й сіро, en gros сказав би я,
мордуватися, як не в сучасне століття?“

Велика європейська рійна. Всі, без виключення всі народи, йшли до неї як вівці на різню, як подорожні до каси за квитками на потяг. І чим більше культурна нація, — тим більше вона виявила покори й послуху. Так таки аж в чергу ставали на кровопуск.

Найбільш культурно засталі країни вийшли з війни найскорше. Ви скажете, що вони не вгамонилися ще й досі? Ну, та це вже інша справа.

Почати то вони почали нову різанину, але в цьому новому їхньому розгордіянні більше вже, значно більше індивідуальної ненависти чи стремління, ніж у європейській війні. Там все це взаємонищення мало суворо-систематичний, механізований напрямок, тут — була війна кожного з усіма, безтолоч, безголов'я й бедлам впрост планетарного масштабу.

Та не в цьому справа.

Я хочу підкреслити лише високу організованість, систематичність і механізацію нищення, що так характеристичні були для великої війни.

І в цьому, що революція вибухла саме в час отого планомірного взаємонищення, вважаю зайвий доказ моєї характеристики культурної людини: покірність, слухняність у всьому ході життя, починаючи від моди й кінчаючи смертю.

Візьміть ви дику тварину. Інстинктом чує смерть; тікає або бореться з загибеллю до загибуну. Вовк лягає на спину й об'юшени кров'ю, ценить зуби, ведмідь втулюється в хащі задом й, бороний ться до останнього. Та що там ведмідь. Навіть миша починає кусати, коли її вже напівзадавлену тягнуть з пастки.

Одна лише вівця трохи помекає та й підставляє шию, бо то ж свійська, культурна тварина. А де ви тепер знайдете на світі диких овець?

Бачив раз Пржевальський, та й то, мабуть, з п'яних очей.

Отже уся та велика воєнна епопея й усі наслідуючі революції з їхнім террором тому лише й вдарили так міцно по культурі, що основою її є покора; жертви звикли до законности, до порядку, до систему. Мовчки й у чергу ставали чи то під кулю чекіста, чи то під кулемет. Тьху!"

Давид аж плюнув з нехоті.

„Культуру, що дав себе так легко нищити, що виховує таких віще-людей, — й культурою не рахував би!

Знав я лише одну вправді культурну людину, яка загинула не по культурному. Я вам цей випадок розкажу.

Ви знаєте Крас?

Велика залізнична станція, могутній залізничний вузол. Завше Содома паротягів, гудків, вагонів, стрілок, диму й руху.

Дивлячись на всю ту переплутану мережу залізничного життя я завше дивувався, як можна ним керувати. Дивуюся й досі. Але знаю що керують.

На Красі одним з таких керowników був інженер Калер. Вже його зовнішність здається давала йому право на відповідальну посаду. Могутня постать шахтjра, пронизливий айр, ковані риси обличчя, глибокий голос. До того ще не аби який інтелектуальний розвиток.

Ми були знайомі. Й коли я часом дивувався всій систематизованості залізничного діла він тільки посміхався й переконуюче гуркотів: „організація, система, розум!“

— А коли система порушиться, розум схибить? Що тоді?

— Не порушиться! Ми витримаємо!

Хто це „ми“ — Калер не пояснював.

Але з впевненої твердості його тону я вгадував, що він мав на думці сотки тих сильних, дисциплінованих і звиклих до механічного порядку працівників, які втримають організацію великих життєвих артерій і не дадуть їй загинути.

Не з яких будь високих цілей, а просто зі звички до порядку, норми, зі звички до виконання й удержання в рівному темпі раз налагодженого механізму, зі звички до культурності.

Пам'ятаєте всі ви також добре, як зразу змінився темп залізничного життя під час війни. Мені, що в цьому нічого не розуміє й то здавалось що він прискорився скажено.

І тоді я мав нагоду зустрітися з Калером. Він абсолютно не змінився. Тільки працював ще більше й якимсь у високій мірі був задоволений з своєї праці.

Ви тільки подумайте, — казав він: яка це насолода! Бачити, знати, що праці ще збільшиться й відчувати, що вистарчить сили ще на більший темп її, вистарчить сили тримати її в руках і керувати нею Ця свідомість дає мені найбільшу насолоду.

І Калер цілими днями пропадав у глибині корпусу управління.

Але нарешті все лопнуло.

І з таким гуркотом, що навіть мертві обернулися в могилах. Ви пам'ятаєте кінець 17-го й початок 18 року? Пам'ятаєте ту розбещену хвилю диких звірів, що запротестувала по звірячі проти покори, порядку, проти заведеного механізму й кинулася заплавою з заходу на схід, кожний до свого логова.

Калерова самовпевненість захиталася.

— А що буде тепер? запитував я, — Ваш механізм рипить, ці хвилі його зметуть!

— Може, може, але зметуть разом з нами, зі мною; та зметуть не покiрного й уступчивого, а зметуть в боротьбі. Я не дам ся. Хай попрубують.

І попрубували.

Протягом двох останніх місяців 17 року Крас був впрост зашпавлений людським потоком, що без стриму стремів додому. Вимагали вагонів, паротягів, одправки потягів не в чергу, все як на-

й скорше, зараз же, аби хутчій відіхати як найдалі від західньої, зораної лопатами й набоями смуги землі.

Налагоджений механізм розвалювався на очах. До Красу доходили відомости що на тих або інших залізничних вузлах розбещені маси самі бралися за справу свого пересування, наколи справа управління не могла задовольнити їхніх негайних вимог. Самі складали потяги, самі керували ними й перевантажені валки сунули без порядку й системи, як розбуркані зі сну гадюки.

Руйнувалися машини, горіли осі, вагони, потяги злітали під схили насипу, а керовники діла були безрадні й безпомічні перед безголовим хижим звірем, який нарешті ліг на спину й почав ляцати зубами.

Звір покоштував і крови.

На Красі довідувалися про розправи над керовниками залізничного діла на інших вузлах, доходили відомости про повішених на ліхтарях, застрілених або просто затовчених на смерть чи спалених у паротягових топках.

Калєр схуд і змарнів, але міцно тримав у руках переляканий залізничний персонал і геройськими зусиллями стримував хвилю, що заплавлувала його володіння.

На Красі ще не було експесів, персонал ще тримав у руках керму діла, і юрба, що сунула на схід, ще під'їжджаючи до станції, знала, що на Красі є ще сліди зненавидженого порядку й над цим порядком стоїть такий Калєр, старорежимник, інженер.

Калєрове ім'я знали по всій лінії. Його ненавиділа розбурхана юрба, що заливала сірою хвилею кутки станції, але підлягала його розпорядженням.

Потяги йшли в міру потреби, не перевантажені, машини не псувалися. Сіра маса чекала черги й сваволю виявляла лише на безконечних мітінгах глухими погрозами проти Калєра.

Вбогий, переляканий, революційний комітет завше у скрутних випадках ховався за Калєрові плечі, а той раз-у-раз вмів заспокоїти численні делегації, що приходили за потягами від різних штабів, полків і батарей чи дивізій. Але настрої мас що день робився все більш вибуховим. До Різдва залишилося кілька днів. Мітінг ішов за мітінгом, погрози на Калєрову адресу ставали все зліснішими. Але ніхто не відважувався виступити активно.

В саму повінь мітінгових погроз з'являвся Калєр і вже одна його могутня постать та глибокий перекональний тон голосу викликали в тільки що злісно-агресивній юрбі заспокоєні оклики: „правильно, правильно!“

Було 24 грудня. Я зайшов на станцію й перший, кого я зустрів зі знайомих, був Калєр. Він кудись поспішав і похапцем стиснув мені руку.

— Іду на вантагову рампу. Там пристав ешелон з Долини. В Долині вони розбили станцію, вбили начальника, що не хотів пускати їхнього ешелона без черги й з'явилися сюди. Тут їх ставлять в чергу. По телефону мене кличуть туди. На рампі всі перелякані. Поспішаю!!

Я хотів затримати Калера, але він зробив кілька кроків і вже зник на путях серед маси вагонів.

Я попрямував на вантагову рампу. Вона стала сірою від вояцьких шинелів. Од юрби долягав грізний гуркіт та вітер доносив мішанину запахів: людського поту, чобіт, вохких шинелів, хліба й махорки, — запахів, що так властиві скупченій військовій масі.

Моя напіввійськова, зпролетарізована зовнішність дуже сприяла тому, що я міг вільно обертатися серед натовпу, не звертаючи нічиєї уваги.

Вже перше вражіння було таке, що скоїться щось недобре: звір спробував крові й хотів її ще. Треба було тільки сигналу. Поки що мітингували.

Якийсь здоровий як дуб сибіряка з рештками колишніх відзнак стояв на артилерійській скрині й кидав у натовп всю злісну неохайність і безглузду скаженість мітингових доказів. Мені було нудно й жахливо.

Ви ж пам'ятаєте подібні мітингові промови. В ній було все: 300 років, висмоктування крові, утиски, котелок, робітники, революція, взагалі всі заклики й гасла роздратованої примітивної людини, що не знає слів і виразів для висловлення розбурханої підсвідомої жадоби; тому вона накопичує злість на наївність, безглуздий патос на нудьгу, безсоромність на родинну ніжність.

Юрба дихала в один такт з оратором. Вона бачила його очима свої далекі домівки, від яких якась многоголова безлика буржуазія тримала їх так довго на віддалі тисяч кілометрів і ще тут, на шляху, ставить перепони.

Вже при загальному галасі „правильно, правильно“ була принята резолюція йти в депо й силоміць узяти паротяга. Вже юрба, брязкаючи рушницями, хитнулася в напрямку депо, як на скриню вискочив Калер.

Він був у чорній форменній залізничій шинелі з відзнакою на кашкеті, чисто виголений, ввесь уособлення волі й порядку, так зненавиджених розбещеним гуртом.

Юрба спинилася, на мент притихла й — вибухла скаженим вулканом довго стримуємої жадоби крові: Калера пізнали.

Я почув лише перші його слова: „товариші!“. Далі Калерові слова стратилися в лавині революційної ненависти. Треба було справді грому, щоб перегаласувати натовп.

Ще від Калера досягло мене кілька слів, і враз натовп посунувся коротким штовханом в напрямку скрині й Калер зник.

„Смерть, смерть! кров пили...“

Юрба хутко спинилася. Затягнений нею я опинився близько ліхтарного стовпа. Під стовпом знов олинилася гарматна скриня, а на ній кілька скриньок від набойв.

На скриньки десяток хижих цупких рук висадили враз Калера, а над ним задряпалась вже по стовпу людська шинельна малпа з мотузком в зубах.

Мій мозок закаменів; пригнічуюча свідомість беспорядности й сором безсилля здавили тім'я.

Але Калер стояв нерухомо й дививсь кудись далеко понад головами юрби. Тільки обличчя побіліло та очі стали більшими; з підборіддя стікав на ровхрістану, розірвану шинелю струмочок крові.

Шинельна малпа спустила мотузку з ліхтарного кронштейну, сибіряка нахлиснув аркан на шию Калерові. Малпа підтягнула мотузку. Юрба кидала найголосніші виклики злости. Я вже не відчував ні свого тіла, ні оточення й тільки очей не спускав з Калера.

Тільки-но вибити з під ніг маленькі скриньки, на яких стояв Калер, і на мотузці загойдається лише шкаралупа волі.

Юрба ревла.

Калер здається задубів.

Жовнір-сибіряка зіскочив з скрині, його обличчя приходилося на рівні з Калеровими ногами. Тільки простягнути руку до скриньок.

І враз сталося наймогутніше.

Обличчя Калера враз ожило й ціле мов би метнуло грім і блискавку. Блискавичним рухом його права нога піднеслася й зі страшною останньою силою вдарила вперед в обличчя сибіряку.

Я вам кажу це був момент, мить. Почувся хряск, бризнула кров, сибіряка мотнувся й осів, а на натягненій мотузці загойдалося тіло Калера.

Це, панове, була смерть культурної людини! Чи ні?"

1926.

Про національну гігієну.

Уривки зі статті, що була відкинута цілим рядом часописів „страха ради юдейська“. Явище надто красномовне й загрозливе... Останніми часами вийшла брошурка п. Винниченка „Поворот на Україну“, що надає цій хоч і запізненій статті нової актуальности.

Редакція.

Давно, очевидно, й для наївних Українців ясно, що так звана „політична“ діяльність „шановного письменника й громадянина“ з її кількакратними, з грацією й мудростю сільського писаря доконаними, дипломатичними вольтами „туди“ і „назад“, — нічим иншим не є, як зігзагами п'яного общероса на льоду *).

*) „Громадська“ діяльність п. Винниченка що до його „фінансових“ здібностей цілкомито була висвітлена в статті п. С—кого „Подвійна бухгалтерія й гонолульська юриспруденція“ (Воля“ ч. 3—5 р. 1921). Але голос п. С—го був голосом вопіючого в пустині. Це теж дуже характеристично...

Не відходить далі від давно osiąгнених „шановним письменником і громадянином“ меж політичної і громадської гістеричності і останній твір його.

Дійсно, кожному анальфabetові відомо, що Симона Петлюру забив російський уряд, а „шановний письменник і громадянин“, з темного протухлого закоморку своєї політично-національної й громадсько-літературної смерті, серйозно й переконально мимрить: „для мене немає жадного сумніву, що цей акт убивства є справа як що не самого Шварцбарта, то не величкої групи жидів, безвідповідальних і хоробливо настроєних, а не якоїсь поважнішої політичної групи чи партії, а тим паче, розуміється, не всього жидівства“. („Діло“ ч. 138, стр. 2).

Наколи російський уряд був настільки наївний, як де-які Українці і вважав би, що для Українців „шановний письменник і громадянин“ є дійсно ще й досі „шановним письменником і громадянином“, то, потираючи радісно руки, він би дав директиву запросити був. Голову Директорії свідком на процес Шварцбарта, бо процес Шварцбарта і буде лише в цьому полягати: чи Шварцбарт 1) „фанатик“ і „альтруїст“ чи 2) агент уряду С. С. С. Р. (або „Джойнта“).

Кожному Європейцеві ясно, що акт російського агента може викликати „жагу помсти“ виключно лише проти Росії в цілому. Тільки безнадійно — тупі національні унікуми й хроничні хахло-роси могли б побачити у вчинкові Шварцбарта „акт помсти“ лишень „жидівської нації“ і тому, відповідно логіці, „шановного письменника й громадянина“ раптом перейнятися погромною згагою.

Так (як це виявилось наочно на сторінках „Діла“) думає з цього приводу лише один-однісенький п. Винниченко, але що спільного має він з сучасним українським суспільством?

Ясно, отже, що „шановний письменник і громадянин“ може одержати свої „небезпечні настрої“ з поворотом і руководитися ними хіба в своєму родинному житті, бо иншого життя, як відомо кожному Українцеві, у „шановного письменника й громадянина“ в запащині труні його цілковитої громадської смерті, очевидно, бути не може.

Залишився ще „шановний письменник“...

Але шкода часу й паперу, При питомій українській „дискусійности“ психології, це треба б доводити на протязі цілої книги.

Скажемо лише, що хто з Українців ще й досі не усвідомив собі що „творчість п. шановного письменника“ є нічим иншим як діяльністю каналізаційної рури, крізь яку російська література й культура постачали продуктами свого розкладу літературу й культуру українську, тим гірше для таких Українців. На адресу наших архаїчних критиків і академиків можемо тільки сказати, що молодше покоління українське це аж надто добре знає, і жадні монографії його не переконують в противнім.

Тяжко розраховується Росія за Саніних та Арцибашевих, дорого нині платить Франція за той гнилий струмінь в її великій літературі, що тепер виріс у широкий потік ріжного роду Маргерітів зі своїми „холостячками“. І вже занадто дорого заплатила слаба й нескріплена Нація Українська за „літературну діяльність“ своїх вчорашніх винниченків. Сотні й тисячі морально покалічених дівчат (матерів майбутньої родини, а родина — одиниця нації!) і юнаків, що розбуджували малоросійські емоції „високоталановитими“ образами ріжних „Дорочок“ та „Хомів“, — ще й нині покутують своє захоплення „талановитим українським письменником“, цим містечковим Маргерітом хахлацького провансальства.

Сотні української молоді, що була покликана революцією до національного чину, йшли на цей чин з винниченківською гнилизною в душах („єдиний фронт з великоруською демократією“ і т. д.) і, коли під час української революції дійсно робилися якісь-будь аморальні ексцеси (не виключаючи й так званіх „погромів“) під фірмою „українців“, то честь дійсного духовного керівника їх „емоціональними“ вконавцями належить лише Винниченкові і тільки йому.

Все те дрібно-міщанське (иноді навіть „шляхетське“, з відповідними псевдонімами) шумовиння, що прилипло до української революції, вся та моторшина мерзота полупанків, арістократів Подолу й Шуляків, покидьків села

й опадків міста, неврастеничні конспіратори, революційні епілептики, дрібно-містечкові Голохвастови (з акториків русько-малоросійських труп), смердючих кумирів різних „темпераментних“ Дорочок, — вся ця отара вихованців російського лупанару („лігі свободної любові“, „огаркі“ і т. и.) й лепрозорія, вся ця квінт-есенція імперсько-російської клоаки — має своїм духовним татком, на українському ґрунті, власне п. Винниченка.

Сучасні володарі Росії на жаль, досі не догадалися поставити пам'ятника двом „талантливим малороссам“ — Арцибашеву й Винниченку, а проте, хтож допоміг їм завоювати Росію, як не ці два „свєточа общерусской літератури“!

На Україні іменно Винниченко й ніхто інший був втіленням того общеросійського яду, що отруїв український організм перед страшним, відповідальним моментом 1917 року, в канун нової доби української історії, перед величним іспитом залізом і кров'ю, моральною офірністю і духовною висотою.

І коли національне напруження народу українського, мимо колосальної витрати моральної енергії селянства й дуже обмеженої групи справжньої національної інтелігенції, не дало того ефекту, якого вимагала історія, то проклятою причиною цього було те соціально-національне явище, що окреслюється у нас словом „винниченківщина“.

Слинява амбітність провінаціального акторика, духовний анархізм і нігілізм, моральний атеїзм і московська ненависть до світла й чистоти, до неба й духа, соціалістичне гаркун-задунайство і дрібно-буржуазний егоїзм духовного куркуля, — ось сота частина складників „винниченковщини“.

В суспільстві жадної нації, навіть поневоленої, таким типам показують на двері. У Вірменів і Грузинів — Винниченка, що „функціонує“, — уявити не можна.

Отже країна пора зважитись українському суспільству на акт елементарної громадської (вже не кажучи національної) гігієни і вимити руку, що колись торкалася руки Винниченка, — карболовим милом.

Смерть Симона Петлюри вимагає від нас навчитися, нарешті, моральної чистоти й національної гігієни.

Херсонєць.

Р. S. На підставі гіркого досвіду з п. Винниченком, який, стверджуємо, це, при всій зігзагообразности своєї „карьері“ консеквентно і завжди залишався ортодоксальним Росіянином („общеросом“), — ми можемо зробити де-яке, на 90% певне, припущення.

Останній твір „шановного письменника“ хоч і не дорівнює по темпераменту і кількості рядків його сенсаційному роману „Відродження нації“, але, по всіх ознаках, має на меті теж саме: добитися від російського уряду — папірця на поворот.

З тією ж метою п. Винниченко не заважається виступити свідком на майбутнім процесі, по боці, натурально, Раковського, Ларіна, Тореса й Шварцбарта, — щоб спекулювати в сотий раз трагічною помилкою української революції, — досить мокрим титулом „б. Голови б. Директорії“.

Але, на наш погляд, і це, навіть, — йому не допоможе. Вже ж і орган російських есерів „Дні“ недавно, зі слізами й зітханням пишучи про Україну, мусив ствердити: „Да, очевидно прішли інше времена“.

„Шановному письменникові й громадянинові“ це треба зрозуміти так: „спрос“ на винниченка в Росії скінчився й жадні „Совєтські машини“ тут нічого не допоможуть.

Сумно, але факт.

7. VII. 26.

Херсонєць.

Ворогознавство.

Відділ цей буде знайомити читачів з найголовнішими проявами ідейного життя в наших в роїв.

А Б Е Т К А.

Давши своє остатнє культурно-політичне зусилля, що було актом історичного відчаю, — в т. з. „большевізмі“, Росія безперечно нині сходить з арени історії, як та імперія, що її створив після Полтавського погрому України Петро I-й. Цілком ясно, що кульмінація Російської Імперії це період 1799—1855 р. р. з переломовим моментом року 1825 („декабрісти“). Суворов в Альпах, Александр I-й в Парижі, ямби Пушкіна, сформування остаточного обличчя Петербургу, як міста, звідкіля керовано імперією, — ось максимум Росії, — штучно-утвореної імперії, в якій нічого не було від органічності, від виростання, від гармонії державної структури. Ціркуляро-декрети зверху, що більш або менш вросли в аморфну мішанину племен і рас, яка робила лише одно: „від Молдаваніна до Фіна на всіх язиках“ — мовчала.

Правила Росією на ролях „спеців“ експортована з Європи інтернаціональна аристократія, (аж до імператриць включно) при допомозі ївардії й поліції, цілком чужородна населенню й території, при чім психологічною основою „міцности влади“ були: 1) пасивність механічно стиснутих народів і 2) жах перед чуждою аристократією, який назовні робив вражіння „поваги“ й „верноподданности“. По закону т. м. класової гомогенности, аристократії поневолених апаратом імперії народів порівнюючо легко перейшли до денационалізованої мішанини правлячої верстви (образ сучасного III інтернаціоналу) і народи Імперії залишилися беззахистні на поталу й експерименти органічно-ізолюваного від них апарату влади. Тільки такий стан обумовлював „розквіт“ Імперії, для якої всякий крок до демократизму природньо був завжди — смертельним. Та й всяку можливість якого будь демократизму унеможлиблювала автоматично сама структура імперії.

У цьому ж бо й полягала пресловута різниця Росії від Європи, різниця, яку пізніше всеросійська інтелігенція (інтернаціональна витяжка з різних народів) піднесла до степеня психопатологічної ідеї про „вибранність“ Росії, давши ґрунт російському месію-імперіалізму.

Оця то всеросійська інтелігенція („общероси“) висотана антинаціональним апаратом імперії зі всіх „окраїн“ (а переважно з України) і була з XIX стол. домінуючою духовою верствою Росії. Вона спочатку допомогла імператорам скріплювати імперію,

але пізніше, з огляду на свою матеріальну залежність від уряду і моральну імпотентність, виробила той духовний яд, що цю гомункулюсну імперію отруїв. Нормально на зміну феодалістичній аристократії до влади приходив нова „аристократія“, звичайно,—буржуазія. Російські умови не дали їй виробитися. Її місце займало до останнього часу так зване „дворянство“, мішанина зі справжньої шляхти (інтернаціональної) й псевдошляхти московської з „государевих холопей“ верства в вищій мірі недержавна, бо паразитарна, а по духу міщансько-буржуазна. Інтелігенція російська з 60 р. р. XIX стол., позбавлена здорового ґрунту й здорової атмосфери, духовно гіпертрофується й стає все більше антидержавним чинником. Вона ідеологічно підготувала струхлявіння імперії, яка чекала лише першого напруження щоб упасти. З 1914 р. імперія хутко догниває. Класи, яка б замінила „дворянство“ — не знайшлося, бо інтелігенція по природі своїй не може творити державної влади. Отже за короткий період безвладдя з Лютого по Жовтень 1917 року імперський цемент струхлявів і національні організми Сходу Європи, звільнені від обрuchів Росії почали пробуджуватися з анабіозу. Серед них пробудилася й московська нація (Єсенін).

Але інерція імперії була дуже сильною; вона числила за собою 250-літню традицію, що в умовах євразійського деспотизму імперії та звязаної з ним пасивності населення, грало дуже велику роль.

Цією імперською інерцією дуже парадоксально скористувалася активізована страшною картиною руїни імперії — група представників керуваної верстви, — виквіт симбіозу „дворянства“ (Ленін), інтерросійської інтелігенції (Троцький) і щойно народженої буржуазії (Пятаков).

До них зараз же приєдналися ті з Москалів, у яких руїна імперії, де формально домінувала московська нація, розбудила їх московсько-імперський патріотизм (Чічерін). Групі цій, що їй відчай надав колосальної відваги, а значний відсутток жидівської інтелігенції й півінтелігенції — хитрого розрахунку, беззглядности й гнучкості, пощастило надзвичайно зручно (під іменем „комуністичної партії“) сфорсувати широку національну революцію, опанувати нею за допомогою тієї політичної темряви, що її імперія викультивувала й трансформувати цю національну революцію в імперіалістично-месіянську контрреволюцію С. С. С. Р. під іменем не більш не менш як „пролетарської революції“!

Треба віддати належне талантам провідників цього процесу. Історія мало знає прикладів такого геніального шахрайства!

На перший погляд ця група ніби реставрувала імперську Росію цілковито:

1) Організувала й здійснювала „красное“ дворянство (В. К. П.), що зєднало в собі адміністрацію й жандармерію 2) цілковито підпорядкувала собі анархічну до того інтелігенцію всеросійську, яка тепер не може собі дозволити тисячної долі тієї „свободи“, що мала при царях; 3) організувала російську армію, 4) створила так званій „III інтернаціонал“, що під тимиж гаслами „комунізму“ резонує російську закордонну політику до нечуваної при царях га-

ласливости; 5) надзвичайно зручно під іменем „українізації“, „татаризації“, „черемісозації“ і т. н. провадить методичне анестезування національно-державних емоцій у „зібраних“ знову народів і племен бувшої імперії. Як бачимо, де в чім реставрована Росія переважає Росію стару.

Але це лише на перший погляд.

„Красне“ дворянство з ВКП одідирило анаціональність і антидержавність від свого попередника. Воно — неоднорodne (жидівська буржуазія, пролетарізовані російські „міщане“, мійський люмпен і босяцтво), безідейно-аморальне, чуже селянським націям С. С. С. Р. і sui generis вороже селянській масі, паразитарне, неосвічене і державно невиховане.

Духовна культура б. Росії має відемний характер (Достоевській, Толстой), матеріальної культури—жадної. Нове дворянство взагалі непродукує і ялове, отже живе лише тим, що залишилося від минулого.

Всеросійська інтелігенція (частина якої складає так звану „руську еміграцію“) сама по собі політично не має значіння (Керенській, Мілюков, Струве), а те духовне, що вона творить в С. С. С. Р. під наганом жандарма, вражає вбожеством і патологічністю. Сучасна російська армія—може найсильніша, але вона завжди в Росії була найсильнішою й... найслабшою в той же час. Армія—концентрує в собі істоту держави, — сучасна російська армія, очевидно, носить в собі всі хвороби сучасної Росії. Отже ми певні, що вона немає головного: духа. А в цім відношенні навіть скрадені з нашої історії старо-руські шоломи нічого не допоможуть.

Нарешті, те жидівсько-чичеринське підприємство що носить назву „Комінтерн“, — фірма досить у Європі збанкротована: можна очікувати, що введовзі комінтерн стане темою модних опереток і ревію.

Реасумуючи все це, ми бачимо, що сучасна С. С. С. Р. є інерцією старої Росії й існує в природі лишень, як інерція.

А тому й найголовніший козир сучасного російського уряду, т. зв. „національна політика совлади“ — нічого не допоможе для закріплення цієї інертної, відрухової, а значить хвилевої реставрації імперії російської. Ця політика — двохзначна.

Крива історичного існування Росії перейшла через нуль і тепер знаходиться в області відемних чисел.

Історична тяглість була перервана.

Український Нарід невпинно переістотнюється в Українську Націю, себ то в державний нарід, а це значить, що для жадної Росії історичних перспектив не може бути. Може бути тільки оспівана Єсвіном Московія.

І Москалі, й обцєроси, і „русская“ інтелігенція це чудово розуміють. Звідціль „сменевеховство“. Звідціль „Євразійство“. Навіть національно недокровні Пешєхонови, навіть Мілюков (вже не кажучи про „Руль“, який є давно советсько-непманською колонією

С. С. С. Р.) зрозуміли небезпеку й в останнім одчаю кваліфікують Совнарком С. С. С. Р. „єдинственным русским правительством“, підтримуючи його в області зовнішньої політики та армії.

Даремно.

Труп Росії ще може просмердіти де-який час. Трунні черви ще можуть блаженствувати, смокчучи гній Росії.

„Безпрізорніє діти“, шлюбні закони С. С. С. Р., „українізація“ і сифіліс ще труїтимуть Укрїнський Нарід — певний час.

Але здорова кров відмоложеної нації переможе. Росія вже не XVIII стол. не та, що —

„В боренні сіли напругая, мужала с тенієм Петра“, а теперішня, та що заkostenіла в набальзамованім тілі професійного паралітика і якої сморід ще доноситься до нас вітром з України.

... Могутній він — цей вітер, оспіваний Верхарном і в „Слові о полку Ігоревім“, — він може бути страшним, пекучим, буреносним.

Удари його — памятають кольору загусклої крові стіни московського Кремля...

Е. М.

ПОЛІТИЧНА БІБЛІОГРАФІЯ.

1. Провал інтервенції відбився ідеологічно у старшого покоління московських катедр-інтелігентів (Устрялов, Ключніков, Лукьянов, Е. Грим) „Сменою Вех“, у молодшого — „Ісходом к Востоку“, інакше мовлячи евразійством. У своїй філософії культури цілковито залежні від Шпенглера евразійці мають більше оригінальних здобутків в області історіософії Московії, виводячи родовід III-го Інтери... чи пак III-го Риму звідти, звідки єдино можливо його виводити — від Чингізхана та Золотої Орди, чого досі офіційна російська історіографія не сиромоглася зробити, утерто ведучи свою історію від Києва. (Одиноким винятком в абсолютно у нас незнана праця проф. Преснякова „Происхождение великорусского государства“, Петрогр., 1920, який рішуче відкидає концепцію Карамзіна-Соловйова і натомість цілковито приймає концепцію М. Грушевського. Але звідси до геніяльного й при всій своїй геніяльності „простого, как мычание“ інкорпоровання Чингізхана до сонму героїв-фундаторів московської великодержавности залишається ще багато). Один з лідерів евразійського руху, схований за ініціали И. Р. у праці ц. н. „Наследие Чингізхана“ послідовно розвинув історіософічну систему евразійства, яка вважає історію Чингізхана першою реалізацією евразійського континентально-імперської програму, а згодом Москва стала спадкоємцем імперії Чингізхана.

Здається, перед нами щось більше, ніж чергове відхилення московської політики на схід — в наслідок чергової поразки на Заході — невдачі 1920 р. на Вислі та Дністрі.

Досить згадати, що після Берлінського конгресу р. 1878 наступила доба середньо-азійських придбань Олександра III й квантунсько-маньчжурська політика Миколая II. Після ж Мукдену та Цусими московська активність знову як і в часи Достоевського бере курс на Галичину, Кенігсберг й Дарданели. Тепер, діставши належну відсіч за мало розраховану сиробу й згубивши ряд західних провінцій, Москва знову пнеться на Схід.

В політиці — цілком евразійський курс Чичерина й Комінтерна на Китай. В літературі — евразійські „Скифи“ Блока, „Ясирь“ Хлебнікова й „Туатамур“ (Тимур) Леонова.

Явна річ, що цілком в дусі євразійської татаро-хазарії й, на жаль, в сучасних умовах цілком можливий до реалізації—проект перетворення України в Палестину й розвіяння українців у нетрах Сибіру та Туркестану.

Євразійство, яке теоретично розроблювалось цілою фалангою доцентів й яке, проявляючи вже всі симптоми „кроку на місці“ (як влучно зауважує Устрялов, євразійці, висловивши спочатку ряд цікавих гео-політичних спостережень, останніми часами мають тенденцію стати лише „новою формою релігійної свідомості“) тепер робить спробу організовано вийти на вулицю, й вести пропаганду між масовою еміграцією (тимчасом лише в Парижі).

2. Програм чистого „азійства“, накреслений Вс. Івановим у книзі „Ми“ (Харбін, 1925 в-во „Бамбуковая роца“) при всій своїй рішучості й оригінальності (й океанічності всупереч євразійській континентності) для далекого й стороннього глядача видається дуже близьким до євразійського.

3. А. Салтиков у своїому творі „Две России“ (Мюнхен, 1923) є ідеологом послідовного європейцям, але власне через не саме він гостріше ніж навіть євразійці спостерігає азійський характер Москви, що особливо яскраво виступає в його рівнобіжній аналізі духовної структури українця й Москаля, яку скорочено наводимо тут: прослухавши дві пісні — українську й московську — можна зрозуміти безпосереднім живим відчуттям в якій мірі відмінні народні етнічні райони, що їх створили. Те саме в архітектурі, звичаях, у цілому складі життя, у всій його психології. Чи можливо собі уявити храм „Василія Блаженного“ в Києві? Чи українські білі, затоплені в традиційних садках, мазанки можливі у московських селах, що зовсім не з кліматичних причин цих садків позбавлені.

І в той же час спільна мова форм є найголовніше; вона й складає одну з найбільших передумов народження нації. Але саме цієї спільності форм бракує Св. Софії й Василю Блаженному, Києву й Москві.

„Українець у протилежність обдинникові — Москалеві природний власник, цим він значно більше подібний до французького, німецького, італійського селянина, ніж до більш близького йому по крові волжанина чи мешканця берегів Оки. І ця риса кладе особливе тавро на весь склад думок та відчужань українця. Українські вишневі садки як весь духовний склад, побут, пісні, звичаї, самий *home* українця свідчать про психологію давно вже до осілого побуту при звичаєвих людей; психологія Москаля є й досі у своїй основній суті психологією блукаючого племені.

У протилежність українській, ментальність Москаля майже позбавлена фантазії. Вона в нього така ж убога, як і його сирій, жебрацький побут. А тому його справжня релігія, що відчувається лише нижче порога його свідомості, є нігілізм. В зв'язку з раціоналістичним нігілізмом стоїть канонізована, „релігійна“ грубість московської душі. За нею криється цілий світогляд. У щільнім зв'язку з цими особливостями московської душі її органічний унітарізм та соціалізм, який своєрідно сполучується з скрайно анархічним індивідуалізмом, який мало нагадує нормальний індивідуалізм українця.

„В українсько-московським антагоніамі захована глибока історична проблема: питання субстанційної й органічної протилежності між Заходом та Сходом.

„Українець в незмірно більшій мірі „європеець“ а ніж Москаль“. (Салтиков: „Две России и украинский вопрос“, „Две России“ ст. 93—109). Московська культура примітивізму, культура Толстого, Достоевського й Леніна знайшла в особі Салтикова свого талановитого портретиста, який кількома влучними ударами вирізблює її масивну постать: „Неспротивлення, неробство — от наша справжня, природня, вічна релігія. Пасивність, нерухомість, туле, байдуже, дуже далеке від християнського терпіння, брак бажань, брак любови, — не лише до чогось далекого, високого, святого, але навіть до близького, свого, до самих себе, взагалі брак всякої любови до чого б там не було — ось наші найсправжніші, найглибші, часом сховані почуття. Та й чи може бути инакше? Адже нам нема чого чекати й чогось сподіватись: всі наші почуття повстають від того ж Хаосу...

„Нахил до первісного, до плоского, до невиваглого — от наш природний смак. Боїмось вершин. Боїмось поглиблення. Боїмось усього багато-

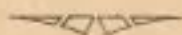
гранного, складного. Нахил до спрощення й опрощення. Нелюбов до органічного, до суцільного. Як результат — брак любови до культури, бо 1°, культура складна, а ми кохаємось у простім; 2°, культура є любов до життя, а ми діти Хаосу, цеб-то смерті, життя любити не можемо.

„Культура складна, і культура є лад, а ми діти Хаоса, який є безладдя. Культура є гієрархія вартостей і нерівність, а ми любимо рівність. Хаосу її знати не хочемо жадної гієрархії. Культура є світло, а наше звичле до темряви Хаосу око не зносить світла. Культура є творчість і будівання, а ми, Хаос, здатні лише на руйнування... А разом з тим культура є краса, а нас вона ображає, як всяка нерівність. Краса і є справжнє світло життя, а нам вона видається гріхом і ми навіть боїмося її. Боїмося й ненавидимо. Бо як може промовити краса до нашого розума й серця? Адже ми звикли дивитись не на життя, котре — прекрасне, а на смерть Хаоса, котра — огидна. Нарешті культура є істина. А ми не хочемо, ми боїмося її вершин... наша думка не йде далі низьких, хаотичних, присмеркових напів — істин... І культура крім того є завжди талант, Божий дар, а ми не любимо Бога й не зносимо таланта. Ми не зносимо нічого, що вище площини тупої і мертвої пересічності. Та й взагалі ми не можемо любити. Ми вмємо лише ненавидіти. Як же ми можемо збагнути й засвоїти культуру, котра є любов“?

„Ми не розуміємо ладу ні в колі ідей, ні в колі соціальнім. Ми ненавидимо всяку форму вже через те, що Хаос безформний. Ми не знаємо межі ні в чім; всяке обмеження нам видається примусом, всякий примус — насильством, всякий лад — сваволею. Й ми ненавидимо всяку владу, всяку нерівність, нехай навіть упертої праці й справжнього таланта. І в ґрунті речі — ми з призирством ставимося й до самої праці, як і до слави і до героїзму... Чи не сказав Достоевський, що найбільш приваблюючим правом для нас є право на безчестя“? (Салтиков ст. 13—14).

4. В сучасній Німеччині, де ніби то суцільно затінував орієнталізм, де черговим владарем думок поруч Шпенглера є Достоевський й ціла *russische Kolossaliteratur*, досить несподіваною є поява виразно антимосковського твору *Sir Galahad's „Idiotenführer durch die Russische Literatur“*. Після останніх наведених нами цитат був би зайвою тавтологією переказ змісту винятково блискучого твору Галагада, який свідчить про те що ще аберіглася поде-куди відпорна сила тевтонського духа й не все ще в Німеччині улягло впливу орієнтальних, *made in Moscow*, бацил.

М. Мухин.

Суспільне Життя.

Д. Донцов — Дон-Кіхотам монархізму*)

Не в моїм звичаєм займатися особистою полемікою, на жаль так в нас поширеною. На сторінках ЛНВ-ка, редагованого мною ось вже скоро чотирі й пів роки, міг би я, коли б хотів, звести порахунки з особистими на мене нападами: з боку „Нової України“, „Діла“, „Культури“, „Землі й Волі“, „Вістей“, „Комуніста“, „Хлібороб. України“ й пр. Але я цього по змозі уникав. Так само не реагував я на нападки хліборобів-„державників“: ні на випадки в їх журналі, ні на листа до мене В. Липинського, в яким такі слова, як „хам“ і „гад“ конкурують з ще елегантнішими висказами шляхетного „войовника“, не скористався я рівно ж з запрошення „Студ. Вісника“ відповісти на ординарний виступ того самого „лицаря“ в цім журналі. Та коли він, спровокований моїм ігноруванням його „полеміки“, „ляпнув“ свій шедевр у передмові до окремого видання „Листів до любезних земляків“, — я рішив відповісти йому пару слів: для характеристики цілої течії хліборобів-„державників“ і для того, аби вони нарешті зобачили, що на цій полеміці добре не вийдуть.

Отже, як всякий ідейний полеміст, п. Л. починає... з мові метрики („паспорт єсть“?), і з тріумфом стверджує, що я не є українець бо... родився в провінції, що її московські колоністи прозвали „Новоросією“. Липинський має рацію, як і п. міністр Гломбінський, що нашої сельській депутації, яка домагалася українсь-

*) Від редакції. Вміщуючи цю формально — „особисту“, а в дійсності суспільно-важливу відповідь Д-ра Д. Донцова на передмову п. Липинського до окремого видання своїх „Листів“, редакція одночасно з глибоким жалем стверджує, що пристрасна праця над конструюванням дуже цікавої й корисної теоретично, але у висновках шкідливої, нереальної й суто інтелігентської політичної концепції („хліборобсько-монарх.“), — знищила українській культурі в особі п. Липинського — Вячеслава Липинського — історика з ласки Божої, людину з загостреною історичною інтуїцією й, що найголовніше, — з історіософським еросом.

Коли зважимо, що наша історіографія є й до нині диким полем (сумлінні, але історіографічно-нездарні й безкрилі праці проф. Грушевського), що українська школа, по за Аркасом, не має жадного державно-виховачого підручника історії, що історичні праці Вячеслава Липинського, першого плугатаря на дикім полі нашої історіографії, були єдиним історично-виховачим чинником для українця-громадянина й державника, — то можна уявити собі всю невіджалуваність цієї втрати.

Українські „монархісти“ — можуть пишатися: знищивши в особі Вячеслава Липинського найбільшого сучасного державно-національного історика, вони залишили українську молодь на поталу — „марксистам“ Багаліям — і решті „українізованих“ московсько-жидівських колег малоросійського „краснаво професора“.

кого шкільництва для Холмщини, відповів: „на Хелмщизне, о іле вем, нема Русінуф, а о іле сон, не повинні биць“. Засоромленим українським послам (в тім числі й Холмщакам) довелась лише замовчати й схилити голову перед авторитетом людини науки. Це саме роблю й я перед нашим науковим світилом.

Але віддаючи п. Л-му належне, як людині науки в справах, що з наукою не мають нічого спільного, я позволю собі йому де-що відповісти. Отже, другий мій капітальний гріх (окрім першого — невластивого уродження) є той, що я „зрадив хазяйновитих і заможних батьків, ставши соціалним проти них революціонером“, а потім зрадив російських соціалістів, ставши соціалістом українським.

Ну, тут вже Ваша „wiedza“, пане Вацлаве, не дописала. Російським соціалістом я ніколи не був, чого не можуть сказати про себе де-які Ваші найближчі співробітники, колишні активні члени „Українського Союзу Російської Соціалдемократическої Рабочей Партії“ (званої для „хохлів“ „Спілкою“), що складалася з москалів і жидів, видавала свої публікації по-російському й боролася з „українським шовінізмом“. Вам і Вашим приятелям приємно це забути? — Вірю, але ж на що ж Ви їх гріхи приписуєте мені?

Але тут ходить не лише про мене! Таких як я „зрадників своїх батьків“ на Україні було більше — сотні й тисячі. В ту глупу ніч перед відродженням нації до Української (не до Російської, пане Вацлаве!) Соціальної Демократії йшло все здорове, все чесне й сильне в нації, всякий, хто хотів прислужитися національній справі не самим нишпоренням в пожовклих фоліянтах. Ніхто з нас цього не вішає на великий дзвін, бо це був наш обов'язок, бо нема в нас тієї несмачної автореклями, якою переповнені Ваші „Листи“. Не заперечуємо ми й рації існування тих, що сидючи за фоліянтами, уважали себе — як модерні Дон-Кіхоти — казковими „войовниками“ й „лицарями“, — але нехай же ж не думають що вони, що лише ця праця мала якусь вартість. Нехай не осмішують себе, опльовуючи ім'ям „зрадництва“ цілу молодь перед і під час першої революції, якої вони, ані її поривів, своїм старечим мозком не в стані зрозуміти.

Кажете, що я „невідомо з яких причин“ опинився за кордоном. Але всі ті, що перебули 1905 і 1907/8 роки, так як я, в Петербурзькій в'язниці або в Луцьківці, ті знають, чому я опинився за кордоном. В кожному разі не добровільно й не на те, аби приємно проводити час в краківських музеях чи веселих домах... Кажете, що я зрадив соціалдемократію? І тут Ви помиляєтеся, пане Вацлаве. Я не зрадив партії, лише хотів її зіштивілу постать зробити звиннішою, хотів, щоби вона приготувалася до великих грядучих подій, висунувши на чоло гасло політичної незалежності. Партія за цим гаслом не пішла, видаляючи мене зі своїх рядів за „авантурничі гасла“, які її висланці — лише чотири роки по тім — поїхали реалізувати в Берестю... Але я можу потішити п. Л-го: синодик моїх зрад в нього не повний. Я зрадив не тільки родичів і

партію, а ще й — самого царя, якому урочисто присягнув у 1894 році служити вірою і правдою. Але цього вже не беріть мені за зле: бо мої предки не присягали в Переяславі цареві (як, здається, Ваші. Бо хоч якийсь полковник Донцов і був у Богдана Хмельницького (є він навіть в „Огніет і mieczet“ Г. Сенкевіча), але я не мав часу дошукуватися, чи був він мій дійсний предок, чи такий як Петро Дорошенко — всім теперішнім Дорошенкам. Отже Ви могли — й навіть це був Ваш „лицарський“ обов'язок — чекати триста літ, поки Ваш суверен звільнить Вас від присяги й дозволить стати українським незалежником, я ж не мав цих скрупулів й тому трошки поспішився. Признаю, що це провина, але чи вже така велика?

А втім боюся, що Вас не переконаю. Бо трудно переконати людину, яка українській „зрадницькій“ генерації 1905 року протиставляє таких лояльних і чесних лицарів, як... генерал Залвський, який в ім'я „реальної не фантастичної традиції політичної української“ — „служив вірою й правдою державі Російській“. Тут очевидно провалля, якого не засипати жадними аргументами: для Вас українською традицією є — „боже царя храни!“ й служба державі й цареві російським, для нас боротьба з ними; для Вас — нав'язати ще неіснуючий „союз“ з Росією, для нас — вже існуючий розірвати...

Та й цим не вичерпується листа моїх зрад, — я зрадив ціле офіційне українство, як його представляла наша преса перед війною. Й поборював його не пост-фактум (як тепер ви), а тоді, коли воно було в силі й коли це було потрібно. Ви — зачали виступати проти української „демократії“ лише на еміграції, а перед тим були своя людина серед нашого провансальства, готові йти — як писали в „Z dziejow Ukrainy“ — слідами Антоновича „ренка в ренкен з пржедставіцелямі tego людю“, це б то з тими демократами, яких Ви аж тепер лаєте, коли вони лежать на землі. Отже коли тут і можна говорити про чиясь метаморфозу чи зрадництво, то, в кожному разі, не про мої. З офіційним українським табором, з нашим „провансальством“ я ніколи не йшов „рука в руку“, й їх людиною ніколи не був... І перед моїм розривом з с.-д. партією, і по ній, в моїй ідеології все було — негативне відношення не тільки до царату, але й до цілого російського суспільства (не виключаючи соціалістичного відламу) й негативне відношення до рідного провансальства, — між Вашою ж колишньою ідеологією, коли Ви йшли, рука в руку, з провансальством, коли Ви „жалували“, що Хмельницький не доконав соціального перевороту, зважаючи це за „блуд“ його політики („Z dziejow“) — і теперішньою є ціле провалля.

Тепер перейдім до ближчих часів. Отже — моя чергова зрада хліборобам демократам! Вона представляється так: (де які річи добре собі пригадати, пане Вацлаве!) На зїзді партії в квітні 1918 мене, разом з пок. Міхновським, В. Степанківським, С. і В. Шеметами і В. Липинським вибрано до Головної Управи партії (ані Скоропис, ані Д. Дорошенко, теперішні хлібороби - „державники“

до сеї партії не належали). Вже на еміграції в Берні швайцарським я дістав, здається в 1919 році, т. зв. лільову брошурку, Проект Програми партії хліборобів-державників, підписаний В. Липинським, С. Шеметом О. Скорописом і Д. Дорошенком з проською прилучитися до нової партії і пропагувати її ідеї і „проект програми“ серед нашої еміграції. Я поминаю вже, що сей вчинок був крайню нельояльний супроти мере, члена Головної Управи хліб-дем. партії. Моя адреса була відома, отже колиб інші члени Управи хліб-дем. партії задумували утворити нову організацію і до неї втягнути й мене, то їх обов'язком булоб перед тим порозумітися зі мною, аби спільними силами такий проект (о скільки би я до нього пристав) випрацювати. Замість сього для сеї організаційної передвступної праці притягнуто двох осіб, що не лиш з Управою, а навіть із партією нічого не мали спільного. Сей крайня нельояльність була одною з причин мого відмовного становища. Другою — персональний склад нового уїруповання, а найголовнішою єдинонеділимський зміст „проекту програми“, де говорилося і про „союз“ з Росією, і про Костомарівські „три Руси“ і иншу архівну українофільську мудрість. Отже я відповів, відмовно і се й в моя „зрада“ партії хліборобів-демократів, в якій програмі не було ні одного з тих абсурдів, які знайшлися в проекті хліборобів-„державників“.

Дальше — я „пристав до партії Заграви“ в Галичині, аби й її потім зрадити... Трохи нестисло, пане Вацлаве! До „Заграви“ я не приставав, лише я її створив, я редагував орган групи і в трох четвертинах заповнював його сам, я ж виробив і програму ідеології „Заграви“. Се перше. А друге — я не кидав „Заграви“ (хоч се і грозило потягти для мене, як чужинця, немилі наслідки), лише „Загравісти“ кинули мене. Спершу вони жадали аби я (по памятній афері Тютюника) переінінив ідеологію журналу на сменовеховську, в чім я відмовив. Далі вони зачали підготовляти вступ групи „Заграви“ до трудовицької партії. Я боровся з сим доки міг, обстоюючи сам лише ту лінію групи, яку з самого початку її повстання ми всі прийняли. Колиж величезна більшість зачала явно працювати над ліквідацією групи і над її злиттям з трудовиками, я з групи виступив. Моею програмою було — 1. Маси і молодь, 2. Робота в краю 3. Самостійна організація. Метою ж більшости стало 1) Захоплення інституцій. 2) „Висока політика“, (маніфести і Літа Націй) і 3) злука з трудовиками. Очевидно тут мостів бути не могло. Під впливом нагінки зі сторони польської, большевицької і „трудоицької“ настроєних „Загравістів“ „Заграда“ потонула, але чи мають право щури, що тікають з корабля звати зрадниками тих, що на ній лишилися?

Тепер, нарешті, про головнішу мою зраду — зраду гетьманові. Спершу отже Донцов „вкручується між гетьманців“... Ні, се не Донцов вкручувався до них. „Вкручувалися“ ті його міністри, (теперішні хлібороби) які запобігали всіх і вся протекції, починаючи від ген. Іренера і посла Мумма, і кінчаючи мною, аби їх зробили міністрами; які вірно служили гетьманській ідеї, боячись

з'явитися на привселюдній панихиді по гетьмані Мазепі в річницю Полтави в Софійській катедралі в 1918 р. через те... що не було на се благословення Московського патріарха. „Вкручувалися“ ті, які пішли на службу гетьманові тоді, коли на се був пляцет Національного Союзу і пр. Щож до Донцова, то він пішов до гетьманців перший серед національної української інтелігенції, на завізвання гетьмана, приймаючи посаду, яку йому давали і не забігаючи о неї; тоді коли се уважалося „зрадою“, коли на гетьманців тикалося пальцями і їм грозилося обрахунком... Донцов пішов до гетьманців не тоді, коли за прихильність до гетьмана роздавалися посади послів; пішов, повторяю, на перше візвання тоді, коли інших — в тім числі і пана Вацлава Липинського — треба було довго переконувати „зрадити демократії“; „вкручувалися“ ті, яким залежало на посаді, а не на ідеї гетьманській, і які — (теж теперішні партійні товариші п. Л-го) по знаній розмові кореспондента однієї берлінської газети з премером Лизогубом про „федерацію“ з Росією, висловлювали (м. и. і передо мною) готовість моментально достроїтися до нового курсу, хоч тоді ані Енно ще не сидів в Одесі, ані взагалі не було причин для сього „тактичного кроку“...

Донцов показався лихим організатором і „нічогісінько не робив для пропаганди ідеї гетьманщини“... Сей закид роблять мені і пан гетьман, і пан Вацлав, і я може докладніше відповів би на се, колиб не мав поважних сумнівів що до компетенції як раз сеї сторони робити мені такі закиди. Щоби я сю компетенцію узнав без застережень, інакше повинна булаб виглядати тепер і хліборобська демократична партія, і ціла держава українська. Зрештою для пропаганди гетьманської ідеї заложив я спеціальний популярний орган, в яким писати взивав кількакратно всіх членів Гол. Управи хліборобів демократів, але „ліниві і нелюбопитні“ політикі хліборобські ані разу з достарченої їм змоги пропагувати гетьманську ідею — не скористали. Памяти гетьмана Мазепи — єдино сеї орган-присвятив осібний номер, а єдиний публичний відчит в память Полтавської річниці в Києві зробив я... Коли за се на мене йшли доноси... до гетьмана (льояльно ним пересилані мені), зі сторони російських кол, я се розумію, але коли проти такої пропаганди підносять голову „державники“, українські, то се лише кидає свобрідне світло на них же. Для вас гетьманщина була Переяслав і лише Переяслав та ще ліквідація аграрної революції, для мене — Полтава і числення з доконаним фактом в області земельних відносин. Се й були ті мої „окремі і не такі як у всіх в партії індивідуальні переконання“, про які згадує в своїх споминах пан гетьман, і які він слушно називає „чисто революційним відношенням до ідеї і фактів“.

В своїх споминах м. и. пише пан гетьман, що „власне за його (мій) націоналізм я боронив його від йогож безпосереднього начальства“. Льояльно стверджую правдивість сих слів, як рівнож і те, що без такого відношення пана гетьмана я ні хвилі не міг би позістати на своїм пості. Зрештою за таке відношення я відпла-

тив йому такою самою обороною особи гетьмана і його політики — перед його сторонниками з хліборобсько-демократичної партії, які (українська вдача!) раз на нього молилися, раз впадали в гістеричний шал, присягаючи його (очевидно на словах) замордувати.

„А сам створити нічого не зумів“, пише пан гетьман. Не вхожу в сю справу з поданих вище причин, натякну лише, що почасти се було тому, що — творили інші, як раз ті, перед якими мусів мене брати в оборону сам пан гетьман, і які „творили“ зовсім в іншій напрямку. Був напр. в Києві в 1918 році такий пан А. Маляревський. В своїх споминах в „Архіві громадянської війни“ він пише що його ідею було „створення нової здорової і сильної Росії“, що в тій цілі він „поїхав на Юг“ (себ-то на Україну) і „перекрасілся на время в українськіє цвета“, уважаючи зрештою українство „чимсь зовсім непотрібним і штучно плеканим“. Отже, сей самий п. А. Маляревський — зістав начальником пресового бюро при штабі гетьмана. І від таких Маляревських аж роїлося в гетьманській палаці. Коли додати до того тих Українців, які вирікалися мазепинства або на перший кивок з гори готові були іти на „федерацію“, — то стане хоч почасти вяснена справа, чому люде інших переконань ніж пан Маляревський, Липинський та инш. „самі нічого створити не зуміли“. Пан гетьман каже, що мимо сього, він „власне за його (Донцова) націоналізм, ... боронив його... до самого кінця“. Розумію тяжке становище, в яким опинився пан гетьман, розумію, що йому треба було лявірувати навіть межі німецькими союзниками (в порозумінню з ним я нераз організував пресову кампанію проти того чи іншого плянованого кроку Німців, шкідливого для України, але якого гетьман відвернути не міг), але числючись з сим, я теж стояв при нім „до самого кінця“!

Але коли сей кінець прийшов... „На другий день після увадки гетьманства“ — пише пан гетьман — „Донцов надрукував статтю, повну самих різких і несправедливих проти мене випадів, але я, пізнавши вже його, не був сим ні огірчений, ні здивований“... На се можу відповісти: коли майже на другий день по урочистих запевненнях, що він ніколи не зрадить прапора незалежної України, пан гетьман проголосив „федерацію“ з Росією, віддаючи край в руки російських добровольців, — то я не пізнавши його (так як він мене), був сим і огорчений. і здивований...

Щож до памфлетів, то справа була так: в самий розгар гоманської війни, коли війська Директорії облягали Київ, я — тікаючи перед „федеративними“ шпіцлями — заніс до редакції „Ради“ статтю, підписану знаними вам моїми ініціалами, в якій різко осуджував „федеративний“ маніфест і висловлював симпатії повстанню. Стаття ся була видрукована, як кождий може ствердити не „на другий день по упадку гетьманщини“, лише коли вона стояла ще міцно і коли виступи проти неї карались... Але може пан гетьман згадує про другий памфлет? Був і другий, се той, який дійсно з'явився по упадку гетьманщини в кийській „Трибуні“ під ти-

тулом „Гомункулус“, але який я, так само, як перший, даремно носив майже по всіх наших редакціях під час повстання і який ні одна з них не хотіла друкувати, oprіч „Трибуни“, яка тримала його аж до упадку гетьманщини. До речі, за сей памфлет, коли я вже був в січні 1919 року в Відні, пан посол гетьманський В. Липинський складав мені іратуляції чи не тому, що тоді вже став послом УНР і знаходився під сильним впливом М. Василька, з яким безперестанно конферував?

Я сказав — до самого кінця. І дійсно, ні один український самостійник по „федерації“ не міг лишатися з гетьманом, який, до речі, пізніше сам признав свою помилку. Київ переповнений бандами російської добровольщини, Пурішкевіч, оваційно вітаний Протофісом, російські трикольори над українським клубом, арешти і переслідування Українців, навіть гетьманців — так виглядала ся „українська“ держава по федераційнім маніфесті! І треба дійсно числити хиба на бездонну глупоту читачів, щоби вмовляти їх, що повстання було повстанням проти української держави.

Коли Ви вже збираєте дані для моєї особистої біографії, можу подати Вам, пане Вацлаве, до відома, що під час сеї „федерації“ я не сидів в Віденськiм „Grand Hotel’ю“ — а три тижні аж до вступу військ Директорії ночував кожду ніч деінде, уникаючи арешту; що добровольська банда раз шукала мене в українськiм клубі, спізнившись лише о пять мінут, раз — вдерлася шукаючи за мною до проф. Яновського і т. п. В випадковій зустрічі зі мною в Берні швайцарськiм в 1919 році, пан гетьман запевняв мене, що він не давав наказу про мій арешт. Нехай, але сей наказ не був таємницею, мої колеги-журналісти Росіяне (праві!) остерігали мене, стрінувши на вулиці, про наказ арешту. А зрештою коли такого наказу з боку гетьманської влади й не було, то се свідчить лише тим яскравіше в чiїх руках знаходилася влада в „самостійній“ українській державі. І що значила тоді повага українського гетьмана в Києві. Не гетьманщину зраджували ми тоді, (її вже не було) ми зраджували графа Келлера і російські трикольори, до яких хлібороби „державники“ хотіли нас завести практично в Грудні 1918, а теоретично — за кордоном в своїх публікаціях тепер.

Таке розуміння „федеративного“ маніфесту, зрештою, не є моє особисто. В своїх „Очерках русской смуты“ пише ген. Денікін, що він спершу негативно ставився до спроб „гетьмана самостійної і ворожої до Росії України“ навязати контакт з Доброармією. „Но когда министр иностранных дел нового украинского правительства Афанасьев в телеграме ко мне (3 ноября) заявил, что „украинскія сiли в согласіи с Доном і паралельно с Добров. Армією направлены на борьбу с большевиками і на восстановление единства России“, я ответил тотчас же: „Раз Украина стала на путь русской государственности, предстоит необходимость войти в соглашение по вопросам единого фронта, единого командования — для борьбы с большевиками і еді-

наго російського представительства на міжнародному конгресі". („Очерки" т. IV. ст. 192).

Ось за що ми зрадили гетьманщину — за те, що вона стала на ґрунт російської державности, і треба мати дійсно якесь татарське поняття про лицарскість аби думати, що лояльність гетьману самостійної України може нас зобов'язати служити гетьманові, працюючи разом з Денікіном для „возстановлення єдинства Росії"!

З сих ото причин пішов я і многі зі мною від гетьмана, жалуєчи що він не вмів використати єдиної нагоди створити українську державу, нагода, яка для нього не повториться більше, як ще менше для Полтавців-Острияців та інших авантюристів...

Такі, отже, є мої зради. Я зрадив хл.-дем—ів, через те, що вони радикально змінили свою програму... Я зрадив і гетьмана, через те, що він прийняв програму ген. Денікіна. Я зрадив „Загравістів" через те, що вони стали „Діловцями". Як се безконечно гупо!

М. и. видається мені, що головна причина напастей Ваших на мене, пане Вацлаве лежить власне в сій-кажучи милою вам федеративною мовою — „отвергнутої любові" Вашій, бо люде з жіночою псіхікою, до яких належите й Ви, сього ніколи не прощають. Кілька разів зверталися Ви і Ваші до мене: раз до Берна з Вашим проектом лільовим, кличучи до себе, раз у Відні в 1921 році через особу, яку тут нехочу назвати (Ви знаєте, про кого мова), раз у Львові 1922 коли Ви зверталися до хліборобів демократів, раз в Швайцарії, коли п. інженір К., був. гетьманський адютант, пропонував мені редагування газети в Берліні (пізнійше „Укр. Слово"). Кожного разу я відмовляв, не вірючи ні в Вашу ідею, ні в її представників. Звідси й гнів Ваш. Колиб я захотів піти до Вас, Ви б дарували мені все, як Діловці дарували „Загравістам" все, коли ті пішли до них, лаючи їх перед тим на чім світ стоїть

Такі самі мудрі є Ваші обвинувачення в „зраді" Союзові „Визволення України" Сю справу пояснював я в особній листівці, яку видав в 1915 році і до неї не маю що додати. Щож до мого „полонофільства", то по 4 роках моєї публіцистської праці у Львові говорити про нього може хіба лиш той, хто тікає з криком — „тримайте злодія". На візу польську я ждав у Відні 7 місяців, Ваші ж емісари безперестанно порхають до Варшави і назад, не потрібуючи на се і 7 днів. Зрештою в полонофільській „Політиці" не було статей Донцова, лише статті й. Липинського. Рівнож не залицявся до польських монархістів в краковськім „Czas"і. Зрештою, можу Вас запевнити, що боротися з полонофільством — будучи самому чужинцем — тут у Львові є тяжче, ніж в прекраснім Райхенау. Можу також запевнити, що боротися річево з ворожими собі течіями серед Галичан рівнож далеко тяжче, аніж як се робите Ви — ділити їх на дві частини, „з яких одна частина служить в польській та большевицькій контр-розвідці а друга ще жде своєї черги"...

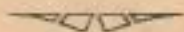
Кінчу. І даю Вам раду: будуйте памятники нерукотворні Залескім, Долгорукім і гр. Келлерам, містять їх портрети, видумуйте найкращі форми „союзів" між Росією і Україною, перетракуйте

(як Ви самі призналися) з російськими монархістами, Протофісом і Пурішкевичем, з Николаями й Кирилами, опльовуйте в безсилі й люті, найгарнійші традиції українського незалежницького руху, опльовуйте велику визвольну боротьбу 1919—1921 років, протиставляючи їй ідеали Тартовіци і „льояльності монарху“, пятнующи анархізмом кожний здоровий національний рух проти Росії, — лиш зоставте в спокою молодь, якої Ви не розуміли тоді, як самі були молодим, а яку розумієте ще менше тепер, коли самі стверджуєте, що хвороба Ваша поступає наперед.

Називати противників „гадами“, „каналями“ і пр. для того не треба бути ані „войовником“, ані „лицарем“, се зуміє — не знаю чи ліпше від Вас, але напевно зуміє — зробити й перекупка на жидівським базарі у Києві: Чи не розумієте Ви, конкуруючи з нею, що робитеся смішним? Що осмішуєте і свою ідею гетьманську і компромітуєте пана гетьмана, в якого ще вірите; що викликаєте лише у власних приятелів знизання плечима або почуття жалю і поблажливого милосердя? Зрозумійте, що інспіраціями, в які самі не вірите, зраджуєте лише Вашу безсилість в річевій полеміці.

„Щоб могла повстати Україна... всі місцеві сили, що хочуть свсеї держави, мусять одділитись од сил, піддержуючих держави метропольні“. Се сказав ідеолог хліборобів „державників“. Сеї самої думки тримаємося й ми, і власне тому ні оден з тих, що прагнуть незалежности країни своєї, не піде з Вами, хоч би Ви в своїй ординарности самого себе навіть перевисшили!

20 листопаду 1926 р.

Паноптикум.

Поки „Югосталь“ протестує проти Дніпрельстана, українізація йде повним ходом.

1) „Вчора на загально-мійських урочистих зборах робкорів газети „Харьковській Пролетарій“ (натурально, російська! — ред.) під час докладу тов. Канторовіча прибув на збори генеральний секретар ЦК КПБУ тов. Кагановіч.

Збори зустріли тов. Кагановіча довгочасною і бурхливою овацією“.

„Вісти“ ч. 256 8.XI.26.

2) Нам прислали з України газетну вирізку з „Бедноти“ (українізація!). Даємо її без змін, бо на жаль, не має ні номера, ні місяця й числа:

„Окрземуправление в данное время выполнило наряд на переселении селян в Сибирь, Поволжье и Урал из Киевщины в Сибирь и на Урал переселяется по 125 семейств, на Поволжье — 400 семейств. Ходоки этих семейств уже выехали на осмотр и выбор земли. Несколько семейств уже переселилось. Большинство же выедет весной 1927 года“.

Льготы переселенцам.

„Переселяющимся семействам Окрземуправление выдает льготный проезд со скидкой в 75%. На месте переселенцы получают кредит на хозяйство в размере до 500 руб. на семейство. Каждое семейство получает от 30 до 80 дес. земли“.

Переселение евреев.

„Одновременно с этим, с 1 января 1926 года Окрземуправление начало переселение евреев в Криворожье. Всего должно переселиться 190 семейств по двум нарядам. Первый наряд (90 семейств) по сведениям уже засеял яровые посеы и начал строиться. Остальные выезжают теперь на озимые посеы. Каждое семейство получает до 20 десятин земли“.

Навіть льоти: 75% знижки й 500 карб. на родину... Коли з вартости 20 десятин на Криворіжжю відлічити 500 карб., то тешефт все ж не з кепських! А коли прийняти на увагу випомповування з української землі Українців і спалюжування її паразитами й „єв-помещіками“, то користь вже в „планетарному масштабі!“

Розстріли.

Уряд ССРСР продовжує далі нещадно боротися з українським національним рухом. У Винниці знову був „суд“ над повстанцями. Розстріляно сімнадцять старшин.

Цікаво порівняти поступовання уряду ССРСР по відношенню до „своїх“. Недавно був пійманий старшина „Ніколая Ніколаєвіча“ зі штабом. Старшина з великими труднощами лише нарешті був розстріляний, а увесь штаб звільнений від кари.

„Ані же не сделали ніяково вреда революції“, як казав Жид-оборонець на суді.

Цілком слушно, коли під „революцією“ розуміти совросійську в'язницю ССРСР.

Самоперно-мордописний проєкт.

Де-хто на еміграції одержав книгу під таким заголовком: Український правопис, проєкт для ознайомлення. УСРР Народній Комісаріят освіти. ДВУ. 1926. стр. 121.

Це вже друга радянська вправа в області многострадального українського правопису. Автором першої була, як відомо, Укр. Академія Наук. Автор другої — спеціальна „державна“ комісія.

Але тенденція обох вправ — однакова. Позначається вона і в останній вправі досить маркантно: позбавити український правопис найменших рис європейськості, а українську мову обернути державним „шляхом“ на базарно-трактирний волапюк. „Во исполненіє“ цього „державна“ комісія (за небагатьома винятками, переважно молодих віком — членів) накинулася на сакраментальні літери „і“, „ї“ та „є“ з метою максимально наблизити абетку українську до „всесоюзнаво алфавіта“.

Отже, після цього „проєкту“ треба писати (й читати): телеграф, летаргія, критерій, оригінал, атлет, білет, електричний, колега, легенда, Гамбург, Зальцбург і, натурально, Ленин.

Згідно з духом шлюбних і родинних законів ССРСР в українській мові за „проєктом правопису“ має бути: „товаришка Ганна Носов“, або „Марія Шевченко“.

Прекрасна питоменність української мови — „Морозівна“, „Чубівна“, „Палівна“ — для високоосвіченої „державної“ комісії є лише „закінченнями в народній мові“ — *fi done!* і цей закон української мови пишеться петітом (примітка 2, стор- 86).

Згідно цьому „проєкту“ Українець мусить писати (й читати) замість Лермонтов — Лермонтів, Каренін — Каренин, Рилев — Риліів, і нарешті Бєлий — Білий, Бєдний (привище славнозвісного кремлевського пііти Дємяна Бєднаво) — Бідний, а Грибєєдов — Грибоїдів. (Ст. 91).

Безперечно це „правило“ являється максимально-героїчним досягненням „наукового хахлацтва“!

Але не можна оминати і інших перлин.

Як вам подобається напр. така „інтерпретація“ родового відмінку: подвір'їв, багнів, полів, морів, місців (не від „мистець“, а від „місце“: українізоване „местов“), обличчів, питаннів і т. п.? (Ст. 49).

Кому потрібні отсі пришелепувато-полтавські ніжності: дві книзі, три вербі, дві руці, три квітці, чотирі норі?..

Не кажемо вже про канонізацію вульгаризмів: „багатій“, „хазяїн“ (?) „монастир“, про зіпсований кацапщиною слух, який звик до отих „барельєфів“, „монтаньярів“ і недотепних апострофів...

По перегляді цієї книжки дивуєшся лишень одному: чому не „наказано“ українізувати „аероплян“ в „ероплант“, а „автомобіль“ в „ахтанабіль“ (за памфлетом Хвильового!).

Принаймні справа „українізації“ дістала б повну закінченність, а „проект правопису“ Наркомпросу УССР не залишав би вражіння певного роду „непоследовности“.

Крім того не вадило б до такої комісії кооптувати відомого знавця „художньої“ укр. мови п. Вінніченку.

Малоросійська сенсація.

Досі ми вважали, що дефініція „людина є тварина суспільна“ належала Арістотелеві. По буржуазних гімназіях й до-нині учать цьому гімназістів. Але це, натурально, „на гнилім Заході“.

В пролетарськїм же УССР давно скінчено з цим буржуазним забобоном. „Людина перш над усе, як каже тов. Воронський, („Красная Новь“, 1925, N 7, стр. 257) — тварина громадська“.

Так стоїть чорним по білому в статті п. Гаєвського в ч. 10 „Життя й Революція“ (1926) „Про фрейдїзм в творчості“.

„Заяц“ ежелі ево біть, — спічкі зажіять может“...

Во блаженном успенїї.

Нарешті „унтер-офіцерская вдова“ зробила те, що їй за Гоголем зробити належало: на шпальтах „Вістей“ і „Комуніста“ (11. XII 1926 покаюнна заява Хвильового, Досвітнього і Ялового), вона — „сама себя висекла“!

Не сміємося, ні. Тільки констатуємо держимордно-російські умови в „самой свободной в міре стране“.

Дідок Валуєз посміхнувся в труні, а гаспадин Ларін, певно, затанцював маюфеса, Василій Віталєвїч Шульїн тепер дуже жалкує, що перебуваючи недавно „в радном Києве“ не міг „лично засвидетельствовать свайо почтеніє“ представникам „радвлadı“.

Але, не сумуйте, п. Хвильовий, — посмертну посаду редактора Ви знову одержите.

Тільки мститись за прилюдну зневагу укр. культури будемо ми. — Вам цього ще не дано.

А помстимося так, що пекло усміхнеться.

Кремлівські квартиранти! — це по вашій тимчасовій адресі.

Іхтіозаври.

(„Борьба за Расію“, ч. 5, 1926). У Парижу вийшов „сенсаційний“ журнальчик т. зв. російської („общерусской“) інтелігенції. І дійсно, самі призвища редакторів говорять за себе: Бурцев, Карташев, Мельгунов, Полнер (!), Рісс і Фьодоров.

Після „народництва“, „славянофільства“, смердяковського „соціалізма“ і т. п. і т. п. вони, бачте, дійшли аж, до... націоналізму!

Здавалося б, що нам залишається лише радіти: москалі („русские“) дійшли до московського („русскаво“) націоналізму. Але де там! Хронічна закваска — стара „общерусская“. Наша національна революція — це, за п. Мельгуновом — „растягіваніє на часті живово (?) тела (??) Рассії“. П. Мельгунов на протязі кількох рядків, блюзнірствуючи над пам'яттю небіжчика („мертвії сраму не імуть“) О. Саліковського з питомим расеським езуїтизмом жонґлює такими слівцями, як „демократія“, „Герцен“, „шовінізм“ і натурально, — „нарррод“.

Покійний С. Вітте ще з кінця ХІХ ст. вбивав у тупі голови московських общеросів (а в першу чергу в голову царя Миколи ІІ), що „Россія — не русская“, що не можна робить цілих націй „поданими не Імператора, а одной великорусской нації“ („Дневник гр. Вітте“). Даремно! Починаючи від Романових і Троцькими кінчаючи — вся ця дивовижна денационалізована армія російських інтелігентів продовжувала й продовжує спекулювати „волей нарррода“ і „демократизмами“.

Остогидло вже... Спитати б такого Мельгунова, що воно за штука отой його „нарррод“? Котрий саме „народ“? Бедлам треба мати в голові, щоб говорити про один „народ“ в б. Россії („русській народ“), коли тих народів є біля сотні! Якими граматичними законами з іменника „Россія“ робиться прикметник „русській“?

Але якої відповіді можна дочекатися від „русскіх“ національних деґенератів, котрих рідненькі синочки і ученики, сидючи в помешканнях Кремля „управляют собранной Рассіей“.

І нема чого ховатися від правди за словесний туман „Борьби за Расію“, — за неї боротьба наразі скінчилася під побідним керуванням „большевіков“.

На черзі дня боротьба проти Росії і кожна чесна людина з б. Росії мусить усвідомити собі, що боротьба проти „большевіков“ є автоматично боротьбою проти Росії.

Большевизм є розкриттям змісту Росії, є заголена правда про Росію — перед очима цілого світу.

Крізь лорнет Чічеріна.

Делегати британських тред-юніонів, що після грузинського повстання гостювали в ССРСР, на сторінках 6—8 свого звіту (Russia. The official report of the British Tr. U. D. in Russia in November and December 1924 London MCMXXV) у таких висловах розпо-

відають про те, що вони бачили на Україні крізь лорнетку Чічеріна і як вони самі, поскільки їм на це дозволив Чічерін з Томським, розібрались в українсько-москвських взаємовідносинах: „Союз — не Росія, а ССРСР. Його армія не російська а червона армія. Його прапор всесвітнього братерства. На його срібній монеті вирізаний серп і молот і накреслені слова „Пролетарії всіх країн, єднайтеся“.

„Це — один бік медалі. Другий полягає в тім, що фактично Москва керує Союзом, і ті ж самі люде що керують Російською Федерацією, керують і Союзом. Більше того, в сучасний мент в тенденція зробити Союз, цеб-то Москву, повновладним, залишаючи в той самий час внутрішнє самоврядування кожному племені чи області, котрі цього бажають. Як можуть ці дві політичні лінії провадитись одночасово, не створюючи колізій?

Яким чином можливо, що нові національності, у першому ушопенні свободою, після довгих століть утиску й русифікації, з одного боку без тертя підпорядковуються федеральній владі, а з другого — без жадного примусу, надають цілковиту автономію власним культурним меншостям?

„Відповідь на це запитання делегація мала можливість одержати в Харькові, столиці України, котра в свою чергу, є найбагатшою областю Союзу.

„Україна, чи як її звичайно давніш називали, Малоросія, є також центром та джерелом музики й поезії, малярства й ремісництва, костюмів та звичаїв, в яких для нас втілюється культура Росії.

„Вона пишається своєю культурною перевагою над Великорусією, Білорусією й іншими областями й широко використовує свою свободу для розвитку своєї мови й літератури. Тому в Харькові скорше ніж де инде можна сподіватись зустріти сепаратистичні настрої. Тим більше, що комунізм не пасує до темпераменту та традицій українця.

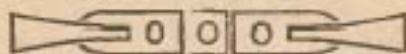
„Але виявилось що Харьків не заздрить Москві. Можливо, що кулі та бомби, за допомогою яких чужинці хтіли використати для своїх інтересів подібні почуття, все ще болюче відчувались. А може й тому, що українці, котрих на протязі століть розстрілювали царі за співи національних пісень (!) та збереження свого національного почуття, цілком задоволені своєю теперішньою долею в Союзі.

„Порозуміння між Харьковом та Москвою уявляється само по собі здоровим та задовольняючим для обох сторін. Це стає цілком зрозумілим, починаючи від хвилини вступу на стаційну платформу, де всі написи двомовні — російські чорні й українські червоні. З його економічною стороною знайомилися на вулицях, де приватна торгівля значно переважає над державними трестами та кооперативними; хоч з міркувань вихованости перед комуністичними забаганками приватна торгівля тонко прикрита двома-трьома спільниками, з яких саме складається ніби кооператив. Згода мабуть найбільш яскраво помітна по школах та театрах, котрі нагадують справжню оргію національного почуття.

„В свою чергу Українець немає чого закинути проти поважної Червоної Армії, яка захищає його від можливого спустошення реакційним Денікіндом, чи Врангелем, чи Петлюрою. Для цього він має свою власну знамениту (гіпгіп, урра!) виєкіповану міліцію у здоровезних мохнатих шапках та довгих киреях, що пильнують український (???) лад на українських вулицях. Союз збирає собі податки й повертає йому що може. Але він має свій власний бюджет й місцеві прибутки для видатків на місцеві справи. Хай йому вбрання коштує дорожче, ніж у Москві, але йому дешевше харчуватись. Він працює на своїй фабриці від 8-ої до 2-ої, а після обіду може, коли йому це подобається, вчашати до якоїсь ремісничої школи, котра за три роки береться вивчити його тому чи іншому рукометству чи праці. Увечері свого приїзду сюди делегація могла вибирати для розваги між викладом Карла Радека (з третього інтернаціоналу) про ленінізм, виставою не менш інтернаціональної „Тітки Чарлея“ чи глибоко національним балетом з злободенними піснями, де жарти на совсистему були чемно заховані українською мовою.

„Харків є по відношенню до Москви чимсь ніби Мюнхен до Берліна, але в той час, коли Мюнхен є осередком сепаратизму й реакції, то Харків дає таку культурну контрибуцію Союзові, що це стане одним з найміцніщих ланцюгів останнього. Проте в цей саме час Москві більш подобається, щоби столиця України була скорше в Харькові з його промисловим робітництвом, ніж щоби вона повернулася до історичної столиці — в хліборобський Київ. В Києві, риночному центрі багатих фермерів, один з Делегації знайшов, що тут може бути трохи кулаків, котрі коли б їм не загрожувала четверта окупація з боку Білих, могли б вітати третю евакуацію Червоних.

„Цей успіх у задоволенні національних стремлінь без роблення прикростей центральній владі в тій мірі, в якій це торкається України та головних меншостей в першій оборонній фортеці Союзу“.

Хроніка.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ОБ'ЄДНАННЯ.

10 червня 1926 р. в Празі відбулися за ініціативою Легії Українських Націоналістів організаційні збори представників українських політичних, громадських та культурних організацій, в числі 48, по утворенню Всеукраїнського Національно-Політичного Об'єднання за кордоном. В загальну кількість представлених 48 організацій входили наступні політичні партії та організації: Закордонне Бюро Рад.-Демократичної партії, Закордонна група Укр. Соц.-Демократичної Робіт. Партії, Закордонна Організація Укр. Партії Соц.-Револуціонерів, Легія Українських Націоналістів, Уніон, УНАКАТО, Національна Молодь. Після відкриття зборів було обрано президію під головуванням п. Демчука, представника Легії Українських Націоналістів. В імені Легії Укр. Націоналістів виступив з докладом п. Сціборський, який запропонував зборам проєкт Л.У.Н. для створення Національно-Політичного Об'єднання з зазначенням мотивів, які примушують Л.У.Н. брати на себе тяжку роль ініціатора в цій національно-політичній акції. Доклад був базований на таких положеннях: революція в був. Росії поставила Українській Нарід перед обов'язком негайно розв'язати низку величезних проблем національно-державного значіння, винайти сталі, систематизовані тези, по яким мусила б пійти національно-творча праця до логічного кінця — створення власної державности. Здавлені зі всіх боків ворожою мілітарною силою, позбавлені можливості спокійного переведення праці, активно-національні елементи України в спазмах та конвульсіях загальної анархії, в умовах народньої інертності та незрозуміння критичності моменту, — не змогли винайти простих, конкретних та державно-сильних засобів для урятування державности. Центральна Рада, Генеральний Секретаріят, Гетьманат, уряд У.Н.Р., низка концепцій та напрямків — все це калейдоскопічні прояви нашої національної боротьби. Здоровий духом та творчеством частині Народу Українського не довелося позитивно розв'язати поставлених перед нею завдань і вона була переможена, завдяки негативностям нашої дійсности: творчої невідготовлености, анархичности, безмежного індивідуалізму, браку системи національно-державного думання, атрофії національного почуття — почуття власної Нації, м'якотілости, — всіх тих елементів, завдяки яким нас кваліфікують, як „нарід недержавнотворчий“. Ці умови, в зв'язку з негативними обставинами складного, загально-світового політичного порядку, змусили активно-збройний процес визвольної боротьби Народу Українського за Самостійність та Соборність шість років тому — тимчасово спинитися. Національно-свідома, активно-успособлена частина Народу нашого була поставлена в тяжку, історичну необхідність залишити терени Батьківщини та емігрувати. Решта активних елементів на окупованих землях України, після Рижського трактату, який злочинно надломив наше державне майбутнє і одержав зрадницьке, ганебне підтвердження з боку нашого „союзника“ Польщі, після низки збройних спроб, змушена була, за браком стратегічної, матеріальної та моральної бази, увійти в підпілля. Еміграція Українська в масі своїй виїш а за кордон під проводом державного центру — уряду У.Н.Р. Названий Центр прийшов до влади в найбільш критичний період боротьби, в той момент, коли для добороення надзвичайних труднощів, порядку державно-політичного, необхідно було стаделе, диктаторсько-тверде, безкомпромісове та систематично-закінчене керівництво, воля та державно-національна одностість. Наше недавнє трагічне минуле свідчить, на жаль, що цих елементів державно-творчої роботи уряд У.Н.Р. не мав в повній і вистарчальній мірі. Тут характерично окреслюються специфічні вади минулого державного керівництва:

кволість, надмірна соціально-політична гнучкість, невміння конденсувати в одному потрібному пункті і в рішачочому місці проявів державної й національної енергії для досягнення основної та безпосередньої мети — Державності. уряд У.Н.Р. на еміграції продовжує працю по українській визвольній акції за кордоном в цілях повернення втрачених політичних можливостей. Але кардинальна помилка, якої допустився в останніх фазах збройної боротьби уряд У.Н.Р. — національно-некорисна політична концепція з Польщею, концепція, яка залишилась керуючим моментом в політиці уряду і після Рижського трактату на еміграції, — не могла знайти погодження та одностайно-лояльного ставлення в усіх національно-політичних групах, які репрезентують собою український активно-визвольний рух. Наслідком цих концепцій, виявилось відсунення згаданих груп від державно-керівничої праці в Уряді та гостра опозиція до уряду У.Н.Р.

Дальший прояв опозиції широких мас до уряду У.Н.Р. окреслився в їх відірванні від Державного Центру та, зокрема, в розкладі еміграції, який приймає загрозуючу для державних завдань форми. Послідовно-консеквентним вислідом розкладу еміграції та наслідком відірвання її від уряду, зявилося утворення чисельних політичних центрів, часом з претензіями на „державні“, які, негуючи велике національне завдання еміграції, що мусило б полягати в консолідованій національній співпраці, не координуючи своїх чинів, скеровують їх на шлях взаємно-антагоністичних, соціально-політичних локальних моментів, тим нищучи всяку можливість єдиної державно-національної акції. В такому безпорадному становищі знаходиться еміграція в цей критичний час, коли ворожі до нашої державності сили роблять все більш завойовання на внутрішньому та зовнішньому політичному фронті. Еміграція мусить, відклавши локальні, класові та вузько-партійні загострення винайти об'єктивні, загально-національні шляхи раціонального та спільного захисту державності в мірах можливості і умов емігранського життя, і політичної роботи. Завдання еміграції полягає в свідомому, координованому культурному та політичному впливу на той стихійний, репресійний приглушений процес, який еволюційно відбувається в глибинах народу нашого під окупацією, в підготовленості самої еміграції в відповідний момент стати організованим, реально-сильним, революційно-національним чинником майбутньої боротьби. Це завдання координації всіх сил зможе виконати лише Національно-Політичне Об'єднання. Зв'язаність уряду У.Н.Р. з вище згаданого концепцією, яка не знаходить погодження з боку широких політичних верств, існуюча в зв'язку з цим опозиція до уряду, нарешті, теперішній персональний склад уряду У.Н.Р., який уявляє з себе лише окрему політичну групу, саме ту, яка знаходить можливим провадити керівничо-державну роботу при існуванні згаданої концепції, — не дають гарантій та певности, що уряд У.Н.Р. зможе самостійно перевести в життя об'єднання навколо себе всіх еміграційних державно-політичних груп. На жаль і в даний момент уряд не прийшов до корисного розуміння необхідності опертися на широкі політичні та громадські групи, увійти з ними в порозуміння, згодитись на внесення необхідних, актуальних і корисних корективів у свої те денції та склад. Уряд вважає за вистарчальне підкреслення правної формули свого існування в спосіб призначення, згідно конституції, після смерті Симона Петлюри, — Головою Держави — п. А. Лівницького. Однак, в даний критичний момент неможливо замикатися в тісне коло мертвих „правних“ форм, бо над ними існує право вищого порядку, право дійсности, право нашої тяжкої сучасности, право і вимоги державної користи, доцільности та нашого майбутнього. Це загальне становище уряду вимагає раціональних поправок, які зможе внести в його роботу лише Національно-Політичне Об'єднання, авторитетно оперте на широкі національно-політичне представництво, координуючи та консолідує роботу еміграції. Сам уряд мусить допомогти створенню такого національно-політичного осередку, проявляючи найбільшу компромісовість, всіма силами сприяючи витворенню єдиного, духово та реально стабілізованого, напрямку дальшої праці Визвольної Акції. Лише з Національно-Політичним Об'єднанням і через Національно-Політичне Об'єднання Уряд зможе повернути втрачений суспільний ґрунт свого існування, забезпечити себе від стану мертвої консервації, до якої він в даний момент

прямує і зявитися живим, творчим чинником дальшої боротьби. Для цього потрібна добра й щира воля його функціонерів.

Виходячи з наведених положень, Легія Українських Націоналістів, як організація надкласова, що інтереси цілої нації та власної держави ставить по над інтереси якої будь класи чи політичної партії, яка в своїй ідеологічній і тактичній послідовності стремить до створення Самостійної, Соборної України шляхом консолідації всіх національно-державних груп, — звертається до еміграції з закликом до Об'єднання всіх, хто посідає і поділяє ідеї державності й націоналізму. Наше об'єднання, наша консолідація, наша національна співпраця, без різниці партій, — від монархістів-гетьманців до соціалістів мусять базуватись лише і головне на принципах боротьби за Націю і Державність без завчасних партійних і класових моментів, що були лише чинниками розбрату.

Для цього Л.У.Н. визнає за необхідне створення організаційного Комітету Всеукраїнського Національно-Політичного Об'єднання з представників політичних та громадських організацій, завданням якого є скликання Ради Об'єднання і уконстатування керуючого центру Об'єднання.

Після доповіді представника Л.У.Н. розпочалися дебати, в яких яскраво підкреслилось загальне розуміння необхідності Об'єднання. Дісонансом загального здорового настрою зявилося заява представника Рад. — Дем. партій в якій промовець зазначав, що доклад представника Л.У.Н. має на меті руйнацію уряду У.Н.Р., критику та опозицію до його діяльності. В відповідь на це докладчиком Л.У.Н. було вказано, що доклад не передбачає акції проти уряду, що видно з його змісту, лише зупиняється на критиці діяльності уряду і на необхідності внесення корективів в цю діяльність; критичний же підхід до справи, сама критика не є руйнацією, наколи вона посідає здоровий, актуальний зміст. Після дебатів збори одноголосно ухвалили проєкт Л.У.Н. Були внесені одноголосно резолюції: 1) „Визнати за необхідне утворення Всеукраїнського Національно-Політичного Об'єднання за кордоном на основі оборони Соборності, Суверенності, Народоправного устрою України та боротьби з усіма окупантами Українських земель“, 2) „Для переведення справи Об'єднання скласти Комітет з представників політичних партій і доручити йому винайти шляхи утворення Об'єднання та виробити конституцію Об'єднання. В Комітет ввести також представників українського студентства — ЦЕСУС та відсутніх політичних партій“. Повідомлення Президії про висліди голосування збори прийняли гучними оплесками. Принято було модус представництва в Комітет по 2 представника від кожної політичної партії та від ЦЕСУСА. Збори закінчилися натхненим співом Національного Гімну.

16 червня р. 1926 уконститувався організаційний Комітет по скликанню Всеукраїнського Національно-Політичного Об'єднання з представників наступних політичних партій та організацій: Легія Українських Націоналістів (бр. Демчук, Сціборський), Закордонне Бюро Укр. Рад.-Демокр. партії (проф. Яковлів, проф. Славинський), Закордонна група Укр. Соц.-Дем. Роб. партії (п. п. Галаган), Закордонна Організація Укр. партії Соц.-Революціонерів (п. п. Григорій, д-р Мандрика) Центральний Союз Укр. Студентства (п. п. Волохів, Заряцький). Розпочалася праця комітету по виробленню платформ Об'єднання.

З перших же кроків праці Комітету стали виявлятися труднощі характеру організаційного та загального. Комітет мав на увазі поповнити свій склад представниками тих політичних угруповань, які ще не увійшли до Об'єднання, для чого цим угрупованням були надіслані запрошення. У відповідь на запрошення Комітету, монархічно-гетьманська організація „Український Стяг“ звернулася до Л.У.Н. і до президії Комітету з отвергим листом, в якому зазначала, що єдиним державним центром вважає Берлінський центр на чолі з був. гетьманом Скоропадським, а тому увійти в Комітет для співпраці не може, закликаючи приєднатись до гетьманства з дідичним родом Скоропадських на чолі. Центральний Комітет Л.У.Н. в свій час отвергим листом відповів організації „Стяг“ по змісту його декларації з приводу Об'єднання. Комітет Об'єднання був примушений сконстатувати повне незрозуміння (чи

не бажання зрозуміти) з боку монархічно-гетьманських груп важливості сучасного національно-політичного моменту і прийняти заяву „Стягу“ до відома. У слід за цим до Комітету поступив лист Соц.-Дем. фракції п. Мазепи, в якій п. Мазепа заявив, що фракція не може взяти участь в Об'єднанні, наicoli в ньому самозванно репрезентує Соц.-Дем. партію п. Галаган. Комітет сконстатував, що п. Галаган представляє собою не цілу Соц.-Дем. партію, а лише закордонну групу Соц.-Дем. партії, на що має відповідний, правний мандат. Однак Соц.-Дем. фракція п. Мазепи рішуче відмовилася брати участь в Об'єднанні, висувуючи новий мотив, а саме, що в ньому знаходяться „антидемократичні партії“. Треба зробити припущення, що такою „антидемократичною партією“, стик з якою міг би скомпромітувати догматично-марксистський талмудизм „правовірних“ Соц.-Демократів, була, в їхній opinii, — Л.У.Н. Для Центрального Комітету Л.У.Н. відповідь п. Мазепи з'являлася не зовсім сподіваною. В своїх стремліннях до творчої об'єднуючої національної акції Л.У.Н. розраховувала на моральну та реальну підтримку Соц.-Дем. фракції п. Мазепи, яка уявляє з себе цілий ряд бувш. міністрів і державних діячів...

При виробленні платформи Об'єднання повстали значні труднощі. Прийняття платформи вимагало взаємної компромісовості всіх представників Комітету, беручи під увагу, що платформа мала бути тям об'єктивним базисом, на якому могли б співпрацювати всі політично-національні групи. Треба визначити, що за виключенням Л.У.Н., яка в слугу своїх ідеологічних положень і ролі ініціатора Об'єднання проявила в цьому процесі роботи тверду об'єктивність, решта представників не радо відходила від своїх згорі нареслених партійних позицій та цілей. Одним з важливих моментів в роботі Комітету треба визнати питання про форму Державного Ладу та Соборности. Представники демократичних і соціалістичних груп домагалися внесення в платформу зафіксування форми державного ладу в формулі демократичної республіки. Л.У.Н. задекларувала своє становище в наступній спосіб: політична платформа Л.У.Н. побудована на принципах народоправства. Виставлена Л.У.Н. необхідність диктатури влади на початках державного будівництва не є протиріччям цим принципам. Національну диктатуру влади Л.У.Н. підтримує і буде підтримувати, яко необхідний початковий засіб для введення державно-суспільного життя в його нормальні, національно-корисні форми та підготовку народоправного устрою, а не як сталій державний лад. В даний момент Л.У.Н. визнає остаточне зафіксування майбутнього державного ладу лише в вузько-обмеженій формулі—демократична республіка — не актуальним та передчасним. Оскільки решта представників залишилась на доматанні окреслення державного ладу в формі демократичної республіки, — Л.У.Н. не знайшла своє розходження в данному питанні остільки актуальним, щоб залишити працю в Об'єднанні й прийняла цю формулу — відповідно задекларувавши своє становище. Що до принципу Соборности, представник Рад.-Дем. партії зазначив, що Рад.-Дем. партія, визнаючи ідею Соборности, практично вважає в даний момент її не до переведення. На зазначення представників Л.У.Н., що уряд У.Н.Р. формально не скасував своїх концепцій з Польщею і фактично керується ними й в даний момент, проф. Яковлів дав пояснення, що Рижський трактат фактично розірвав угоду з Польщею, однак уряд У.Н.Р. в своїй політиці мусить керуватися поміркованістю по відношенню до Польщі, виходячи з міркувань неможливості вести „війну проти всіх“. Легія Укр. Націоналістів не знаходила можливим погодитися з підходом Рад.-Дем. партії до принципу Соборности, трактуючи цей принцип не як абстрактно-академічну проблему, а як реальне, актуальне завдання сьогодняшньої національно-державної дійсности. Досягнення Соборности має, на думку Л.У.Н., не сводитись не в безоглядній спосіб „війни проти всіх“, а в заложенні в національно-політичну роботу здорових незалежних підвалин психологічної Соборности і в знищенні шкідливих угодовських тенденцій деяких політичних груп.

Особливо тяжкою частиною праці Комітету було виявлення відношення Об'єднання до уряду У.Н.Р. Треба вважати, що цей пакт праці Комітету послужив фактичною причиною розвалу Об'єднання. Представники Рад.-Дем. партії запропонували резолюцію про визнання уряду У.Н.Р. на чолі з

п. А. Лівницьким за легальний уряд У.Н.Р. Резолюція Зак. групи Укр. Соц.-Дем. партії була протилежного змісту: уряд У.Н.Р. втратив правність свого існування в силу концепції з Польщею, а тому мусить передати свої повноваження на руки Об'єднанню. Закорд. група Укр. Соц.-Рев. партій вважала за необхідне відношення до уряду У.Н.Р. віднести до процесу праці майбутнього Об'єднання. Л.У.Н. до уряду заняла наступне становище: уряд У.Н.Р. в даний момент складається не з представників всіх національно-політичних груп еміграції, а зявляється опертим на невелику їх кількість, саме тих, що знаходять можливим майбутні перспективи державної праці погодити з українсько-польською концепцією. В силу цих причин існуючий уряд зявляється монополізованим цими групами, що сприяє дезорганізації спільної акції. Л.У.Н. вважав за необхідне внесення корективів в діяльність та склад уряду У.Н.Р., представлення урядом Об'єднанню справоздання про свою дотихчасову чинність, та виявлення самим урядом свого відношення до Об'єднання. Лише тоді буде можливо заняти те чи інше становище до уряду. Цей складний процес зможе перевести лише саме Об'єднання, авторітетно оперте на широкій національно-політичній групі. На пролязі кількох місяців питання про уряд У.Н.Р. не знаходило конкретного розв'язання в зв'язку з безкомпромісовою позицією Рад.-Дем. партії, яка зв'язувала можливість своєї присутності в Об'єднанні в залежності від вирішення пакту про уряд У.Н.Р. в позитивному для нього змісті. Зусиллями представників Легії пощастило виробити компромісову резолюцію по відношенню до уряду У.Н.Р., після чого платформа була принята в цілому. Комітет розіслав її всім емігранським групам для прийняття та участі в Об'єднанні. Після цього приступили до Об'єднання Хліборобсько-Демократична Організація та партія Селянських Соціалістів. На організаційному засіданні Комітету несподівано було одержано повідомлення Рад.-Дем. партії про вихід її з Комітету. Офіційним мотивом зявлялась стаття органу Закорд. Орган. Соц.-Револ. партії „Нова Україна“ в якій зневажливо тріктовано про уряд У.Н.Р. Комітет і Л.У.Н. зокрема заняли негативне становище до статті в „Новій Україні“ вбачаючи в її змісті небажані моменти подражнення і перешкоду до спокійної співпраці політичних груп. Зокрема, Закорд. Орган. Соц.-Револ. дала офіційне спростовання з приводу статті і визнавала її несвочасною. Одначе Рад.-Дем. партія не знайшла можливим знову увійти до Об'єднання, не дивлячись на ту лояльну до неї позицію в Комітеті, яку прияли представники політичних груп з приводу статті „Нової України“. Зі свого боку, Л.У.Н. ніяк не може виправдати рішення Рад.-Дем. партії про вихід з Об'єднання, наколи він в дійсности базується на змісті згаданої статті. Необхідно прагати, що в час праці Об'єднання, перед кількома місяцями, в органі уряду У.Н.Р. „Тризуб“, до якого має певне відношення Рад.-Дем. партія, були уміщені статті про Л.У.Н. ворожо-опозиційного з додатком провокаційности, змісту. Одначе Л.У.Н. знайшла за доцільне та корисне зігнорувати безвідповідальний виступ „Тризуба“, не порушуючи цього питання в Комітеті Об'єднання, аби не перешкоджати процесу його спокійній праці. Майбутнє широке освітлення процесу праці Об'єднання доведе про реальні причини виходу з Об'єднання Рад.-Дем. партії.

В недавньому часі до Президії Комітету постушила, також заява Закорд. Орган. Соц.-Револіціонерів про вихід з Об'єднання. Рівно ж IV Конференція ЦЕСУСА визнавала участь Цесуса, як академічної корпорації в Об'єднанні за неможливу. Таким чином, за виходом представників політичних груп з Комітету Об'єднання, Центр. Комітет Л.У.Н., як ініціатор Об'єднання, вважає його розв'язаним та зліквідованим.

Висновки з цієї останньої спроби Об'єднання — хай зробить українське суспільство саме.

Життя Легії Українських Націоналістів.

I. В середині минулого року відбувся другий делегатський зїзд Л.У.Н., що продовжився 3 дні. В докладах зїзду констатовано значне поширення організації; ухвалена праця, що переведена Викком. Л.У.Н. За відчінний період, внесено зміни в політичну платформу Л.У.Н. та цілком змінений статут орга-

нізації. На чолі організації поставлено Центркомітет та Генеральну Раду, в комісіях якої розробляється ціла низка програмових та тактичних питань.

Делегатський з'їзд, заслухавши поста ову суду Легії, постановив виключити зі складу Л.У.Н. бувш. члена Виккома Комітету п. Костя Григоровича за зносини без відома організації з представниками п. Полтавця-Острияниці.

Днем свята Легії Українських Націоналістів ухвалено встановити день Бою під Крутами.

II. 8-го листопаду, м. р. в день перших роковин засновання Л.У.Н. відбулися по секціях урочисті збори та товариські вечірки членів. В промовах брати вказували на ту колосальну організаційну працю, що випала на долю Легії Українських Націоналістів в минулім році.

Організація, що мала лише дві нечисленні секції має тепер кілька організованих міцних секцій. Організується шерг нових секцій. Численно Легія Українських Націоналістів тепер найбільша українська політична організація за кордоном.

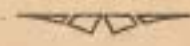
Праця Легії Українських Націоналістів по організації академії для вшановання пам'яті замордованого Головного Отамана Симона Петлюри та по утворенню Українського Національно-Політичного Об'єднання примусила всі старі українські політичні партії вставитися до Легії, як до активного політичного чинника.

За минулий рік Л.У.Н. видала: три комунікати, два видання політичної платформи Л.У.Н., отвертлий лист до „Українського Стягу“ (організація хліб. — гетьманців) і приступила тепер до видання періодичного журналу.

Ідеологія Легії Українських Націоналістів викристалізувалась, а також зміцнилась внутрішня організаційно-братська єдність.

Всі промовці вказували що майбутнє — за Л.У.Н. — Молода організація мусить зробити те, що не пощастило старим: здобути думкою та мечем Самостійну Соборну Україну.

III. В перших числах січня ц. р. в секціях Легії Українських Націоналістів починають функціонувати зорганізовані курси агітаційно-пропагандові для членів Л.У.Н.

Друкарські помилки.

Стор.	Рядок	Надруковано	Має бути
3	1-ий знизу	Maurile	Maurice
5	2 „ „	panem es	panem et
8	6 „ зверху	смолоскипими	смолоскипи

